

NOTĂ INFORMATIVĂ

la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative este elaborat de Ministerul Justiției, urmare a propunerilor prezentate de către diverse instituții publice.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Proiectul de lege a fost elaborat în vederea realizării acțiunii nr. 2.1.2 „Elaborarea unui concept de modificare a legii penale în scopul stabilirii unei politici unice pe termen lung, prin care să fie realizate următoarele:

– analiza deficiențelor instituțiilor din Codul penal, cu identificarea măsurilor de remediere;

– evaluarea, în baza datelor statistice dezagregate, a fenomenului criminogen raportat la gravitatea faptelor incriminate și a pedepselor stabilite;

– identificarea, inclusiv prin prisma jurisprudenței, a prevederilor care generează interpretări neuniforme” din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025.

Condițiile ce au impus elaborarea prezentului proiect sunt structurate în 3 categorii: i) executarea Hotărârilor Curții Constituționale (HCC nr. 22/2017, HCC nr. 33/2017 și HCC nr. 22/2018, HCC nr. 24/2019), ii) executarea unor acțiuni/măsuri din acte de politici și iii) soluționarea deficiențelor sau îmbunătățirea cadrului legal.

Menționăm faptulcă, în procesul de elaborare și promovare a proiectului de lege, mai multe instituții au semnalat deficiențe și lacune ale cadrului normativ penal, Ministerul Justiției recepționând propuneri de modificare de la următoarele autorități: Procuratura Generală, Ministerul Afacerilor Interne, Centrul Național Anticorupție, Parlament, Institutul de Cercetări Juridice și Sociologice, Serviciul de Informații și Securitate, Consiliul Europei, Inspectoratul Național de Probațiune, Serviciul Fiscal de Stat, Centrul de Resurse Juridice din Moldova, Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești, Judecătoria Ungheni, Serviciul Protecție Internă și Anticorupție, Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, Procuratura Hîncești, Procuratura Șoldănești, etc. Astfel, propunerile parvenite în adresa Ministerului Justiției vizează per ansamblu următoarele aspecte:

- majorarea termenului de prescripție pentru infracțiunile ușoare;
- reglementări privind conducerea vehiculului în stare de ebrietate;
- traficul de ființe umane și crimele conexe;
- combaterea răspândirii virusului SARS-COV-2;

- infracțiunile cibernetice;
- infracțiunile de mediu;
- infracțiunile militare;
- norme privind asigurarea securității de stat;
- infracțiuni în domeniul construcțiilor;
- aplicarea pedepselor alternative pedepsei cu închisoarea;
- transpunerea unor infracțiuni în Codul contravențional.
- Revizuirea pedepselor sub aspectul uniformizării și proporționalității gravității faptei, precum și deschiderii alternativelor la pedeapsa cu închisoarea pentru unele categorii de infracțiuni.

Extinderea aplicabilității alternativelor la pedeapsa cu închisoarea pentru toate categoriile de infracțiuni

Propunerile de modificare a cadrului normativ sub aspectul reducerii utilizării pedepsei cu închisoarea și extinderea utilizării sancțiunilor și măsurilor alternative derivă din analiza și concluziile expuse în *Raportul asupra cercetării privind aplicarea arestării preventive în Republica Moldova*¹, elaborat în cadrul Programului Consiliului Europei „Promovarea unui sistem de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova”.

Evaluarea necesităților, realizată în cadrul Programului, a recomandat revizuirea asprimii pedepselor cu închisoarea și a sancțiunilor penale în general, durata lor, tipul, aplicarea, condamnarea efectivă la închisoare.

Astfel, deși cadrul juridic al Republicii Moldova prevede o listă destul de mare de alternative la pedeapsa cu închisoarea, acestea nu sunt aplicabile în majoritatea cazurilor de infracțiuni deosebit de grave sau recidive periculoase și extrem de periculoase. În majoritatea cazurilor, o persoană poate fi liberată de răspunderea penală numai atunci când comite pentru prima dată o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă. Condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei nu se aplică în majoritatea cazurilor de săvârșire a infracțiunilor grave și este total exclusă în cazurile de infracțiuni deosebit de grave și excepțional de grave, precum și în cazurile de recidivă periculoasă sau deosebit de periculoasă (art. 90 alin. (1) și (4) CP). Instanța judecătorească poate înlocui partea neexecutată a închisorii cu o pedeapsă mai blândă numai cu privire la persoanele care execută o pedeapsă cu închisoarea pentru comiterea unei infracțiuni ușoare, mai puțin grave sau grave (art. 92 CP). Astfel, în cazul infracțiunilor deosebit de grave și al recidivelor periculoase/extrem de periculoase, Codul penal prevede aproape exclusiv închisoarea, cu șanse practice iluzorii de liberare anticipată, înainte de expirarea termenului de închisoare. Prin urmare, prin prisma proiectului se propune aplicarea alternativelor la pedeapsa cu

¹ <https://rm.coe.int/report-criminal-sanctions-rom/1680a1c6f1>

închisoarea în cât mai multe cauze posibile, în speță înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă pentru toate categoriile de infracțiuni, or impedimentele de natură juridică ce obstrucționează utilizarea unor pedepse și măsuri alternative în cauzele cu infracțiuni grave sau în legătură cu anumite infracțiuni sau orice alte limitări legale nu ar trebui să diminueze din capacitatea pedepselor și a măsurilor alternative de a contribui la depopularea penitenciarelor.

Infracțiunile de mediu

Protecția mediului înconjurător constituie o prioritate națională, care vizează în mod direct nu doar condițiile de viață și sănătate a populației, dar și realizarea efectivă a intereselor economice și social-umane, or în perspectiva ulterioară anume statului îi va reveni misiunea dificilă de reparare a prejudiciului cauzat mediului, fapt care se va solda cu utilizarea unor surse financiare publice impunătoare.

Operarea modificărilor la capitolul vizat este binevenită pentru asigurarea realizării principiului inevitabilității răspunderii juridice pentru orice încălcare a legislației ecologice.

Precizăm în context că majoritatea componentelor infracțiunilor ecologice din Codul penal sunt materiale și cer provocarea anumitor urmări prejudiciabile ca: daune sănătății publice, pieirea în masă a animalelor, poluarea sau otrăvirea mediului, decesul persoanei, nimicirea în proporții mari a faunei și alte urmări grave.

Infracțiunile din categoria dată au un caracter latent pronunțat, astfel la incriminarea faptei este necesar de analizat nu doar urmarea periculoasă care s-a produs, ci și realizarea unei stări de pericol ca rezultat al săvârșirii faptei socialmente periculoase, prevăzută de legea penală, dar și legătura causală dintre acestea.

Spre exemplu, infracțiunea de poluarea a apei poate fi incriminată potrivit prevederilor art.229 Cod penal doar dacă aceasta faptă a cauzat daune în proporții considerabile regnului animal sau vegetal, resurselor piscicole, silviculturii, agriculturii sau sănătății populației ori a provocat decesul persoanei. Cu toate acestea, poluarea apei provoacă urmări grave de viitor, adică daunele în proporții considerabile se pot produce în timp.

În context, deși Capitolul IX din Codul penal conține 13 articole care reglementează faptele socialmente periculoase ce constituie infracțiuni care afectează relațiile sociale cu privire la integritatea mediului, în practică sunt aplicabile doar 2-3 articole (art.231-tăierea ilegală a vegetației forestiere, art.233-vînatul ilegal, art.234-îndelitnicirea ilegală cu pescuitul).

Relațiile sociale pe care le reglementează norma penală în cazul infracțiunilor ecologice au evoluat, iar actele normative aplicate sunt depășite de timp.

Poluarea mediului a atins proporții impunătoare, de aceea în domeniul protecției mediului răspunderea trebuie să fie de tip preventiv și patrimonial, după principiul poluatorul plătește, iar infracțiunile-formale.

Obligația pozitivă de a lua toate măsurile rezonabile și adecvate pentru protejarea drepturilor în temeiul art.8 § 1 al Convenției Europene, presupune, în primul rând, obligația principală a statelor de a crea un cadru legislativ și administrativ care să aibă drept obiectiv prevenirea eficace a daunelor asupra mediului și asupra sănătății umane (Budayeva împotriva Rusiei, nr. 15339/02, 21166/02, 20058/02, 11673/02 și 15343/02, pct. 129-132, 20 martie 2008). În cazul în care un stat trebuie să soluționeze problemele complexe ale politicii de mediu și economice, în special atunci când este vorba de activități periculoase, trebuie, de asemenea, să se rezerve un loc deosebit unei legislații adaptate la particularitățile activității în cauză, în special la nivelul riscului care poate rezulta. Această obligație trebuie să determine autorizarea, punerea în funcțiune, exploatarea, securitatea și controlul activității în cauză, precum și să impună oricărei persoane interesate de aceasta adoptarea unor măsuri de ordin practic care să asigure protecția efectivă a cetățenilor a căror viață riscă să fie expusă la pericolele inerente domeniului în cauză [Oneryildiz împotriva Turciei, (MC), nr. 48939/99, pct. 90, CEDO 2004-XII].

Infracțiunile cibernetice

În 2009 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr.6 prin care a ratificat Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică și Legea nr.20 privind prevenirea și combaterea criminalității informatice, astfel modificările propuse reprezintă expresia juridică a actului de reacționare față de deficiențele identificate în Codul penal care împiedică buna implementare a prevederilor Convenției Europene privind criminalitatea informatică și are drept scop ajustarea legislației naționale la standardele internaționale.

Cadrul normativ existent a infracțiunilor informatice și infracțiunilor în domeniul telecomunicațiilor (cu excepția celor formale), relevă că, pentru pornirea urmăririi penale pe acest gen de infracțiuni, o condiție obligatorie este survenirea urmărilor prejudiciabile sub formă de *daune în proporții mari*, care la rândul lor se majorează de la an la an, în funcție de salariul mediu lunar pe economie prognozat, stabilit prin Hotărâre de Guvern în vigoare la data săvârșirii faptei.

Analiza cazurilor de accesare neautorizată/iligală de la distanță a sistemelor informatice (calculatorare, telefoane mobile, ș.a.) denotă că victimele nu suferă daune materiale în proporții mari, dar li se cauzează daune considerabile, care potrivit art. 126 alin.(2) din Codul penal „*Caracterul considerabil sau esențial al daunei cauzate se stabilește luându-se în considerare valoarea, cantitatea și însemnătatea bunurilor pentru victimă, starea materială și venitul acesteia, existența persoanelor întreținute, alte circumstanțe care influențează esențial asupra stării materiale a victimei, ...*”.

În asemenea circumstanțe, unica soluție legală adoptată de procuror, pe procesele penale inițiate, este adoptarea ordonanței de refuz în pornirea urmăririi penale și clasarea proceselor penale, din motiv că fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii.

Mai mult, normele prevăzute de art.art.259-261¹ din Codul penal, care prevăd necesitatea întrunirii daunelor în proporții mari, nu au norme echivalente prevăzute de Codul contravențional, prin urmare făptuitorii nu sunt trași la răspundere nici contravențională, iar victima infracțiunii nu este protejată de lege.

În acest sens necesită de menționat că, frecvent sunt comise faptele de accesare ilegală și criptare (blocare/restricționare a accesului) a informației electronice din sistemele informatice ale victimelor, inclusiv persoane juridice, cu solicitarea de a transmite în schimbul deblocării accesului la sistemul informatic a mijloacelor financiare, care în mod corect urmează a fi calificate în baza art.260³ din Codul penal „*Perturbarea funcționării sistemului informatic*”, dar din lipsa daunelor în proporții mari, organul de urmărire penală este în imposibilitate de a porni urmărirea penală. Anterior, urmărirea penală în aceste cauze era pornită în baza art.189 din Codul penal „*Șantajul*”. Din aceste motive, se propune operarea modificărilor în conținutul normelor de incriminare din perspectiva daunelor cauzate, astfel cadrul normativ va oferi posibilitatea investigării eficiente proactive a acestor categorii de infracțiuni.

Traficul de ființe umane

Prin ratificarea Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, adoptată la 3 mai 2005, Republicii Moldova îi revine obligația pozitivă de a evalua posibilitatea adoptării unor măsuri legislative ce ar asigura investigațiile și sancționările eficiente.

În conformitate cu Obiectivul specific 12.2 „*Asigurarea unui proces de judecată echitabil cu respectarea normelor internaționale din domeniu*”, **pct.4.1.7** al Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023 (*HG nr. 461/2018*), a fost generalizată practica de aplicare a pedepselor în anul 2019 pentru comiterea infracțiunilor de trafic de ființe umane și trafic de copii, inclusiv prin prisma criteriilor generale de individualizare.

În cadrul generalizării au fost studiate hotărârile adoptate în perioada anului 2019 de către instanțele de fond, apel și recurs în cauzele penale unde au fost dispuse soluții de condamnare pentru comiterea infracțiunilor prevăzute de art.165 și/sau 206 din Codul penal, fiind analizată practica aplicării pedepselor, inclusiv prin prisma criteriilor generale de individualizare.

Pedepsele aplicate pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art.165 alin.(2) lit. a)-g) din Codul penal.

Sanțiunea art.165 alin.(2) din Codul penal prevede o pedeapsă pentru persoanele fizice *de închisoare de la 7 la 15 ani cu privare de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5ani.*

Din 29 sentințe de condamnare a 42 de persoane fizice au fost aplicate pedepsele principale:

- de 7 ani închisoare, în 13 sentințe privitor la 15 persoane;
- de 8 ani închisoare, în 8 sentințe privitor la 14 persoane (2 persoane 8 ani 6 luni);
- de 10 ani închisoare, în 1 sentință în privința unei persoane;
- cu reducerea cu o treime a limitei minime (art.364¹ alin.(8) CPP) și sub limita minimă (art.79 CP), 7 sentințe privitor la 8 persoane.

Din datele statistice reflectate s-a constatat că, în 71,4 % din sentințele de condamnare au fost aplicate pedepse principale de închisoare pe un termen de la 7 la 8 ani. în 25 % au fost aplicate pedepse sub limita minimă a sancțiunii și o pedeapsă mai blândă, în 3,5 % o pedeapsă principală de 10 ani închisoare.

Astfel, chiar dacă infracțiunea prevăzută la art.165 alin.(2) din Codul penal este o infracțiune deosebit de gravă și prevede ca pedeapsă principală -închisoare de la 7 la 15 ani, la pedepse mai mari de 10 ani închisoare nu au fost condamnate nici o persoană, în majoritatea cazurilor fiind stabilite pedepse minime prevăzute de sancțiune sau sub limita sancțiunii în cazurile examinării în procedura simplificată (ari.364' CPP) sau existenței circumstanțelor excepționale (art.79 CP).

În concluzie la analiza efectuată atestăm că, în conformitate cu principiul individualizării pedepsei (art.7 CP) în coroborare cu criteriile generale de individualizare a pedepsei înserate la art.75 alin.(l) CP. instanța de judecată aplică pedepsele luând în considerare caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite, motivul și scopul celor comise, persoana celui vinovat, caracterul și mărimea daunei prejudiciabile. circumstanțele ce atenuază sau agravează răspunderea, ținându-se cont de influența pedepsei aplicate asupra corectării vinovatului, precum și de condițiile de viață ale familiei acestuia.

Analiza practicii judiciare în partea individualizării pedepselor aplicate pentru comiterea infracțiunilor de trafic de ființe umane și trafic de copii, a evidențiat faptul că în majoritatea cazurilor ca pedepse principale sunt aplicate pedepse cu închisoare la limita minimă prevăzută de sancțiune. Această practică se datorează faptului că, spre deosebire de alte infracțiuni, sancțiunile prevăzute pentru comiterea infracțiunilor de trafic de funțe"umane sunt aspreai persistă riscul încălcării principiului individualizării pedepselor penale în cazul existenței circumstanțelor agravante.

Trebuie de evidențiat că, prin Legea nr.270 din 07.11.2013, în vigoare 10 12 2013 la sancțiunile de la alin.(l) a art.165 din Cod penal au fost majorate limitele minime „de la 5 la 12" la „de la 6 la 12" și sancțiunea art. 206 alin.(l) din Codul penal „de la 8 la 12" la „de la 10 la 12".

Conform, notei informative a proiectului de lege, care a fost adoptat, s-a făcut referire la Raportul cu privire la traficul de ființe umane 2011. elaborat de către Departamentul de Stat al SUA care a constatat că „condamnarea pentru infracțiuni de

trafic de ființe umane constituie o problemă pentru Moldova, întrucât deseori, pedepsele nu au fost comensurabile cu gravitatea infracțiunii".

Considerăm că soluția de a înăspri pedepsele pentru a preveni posibile abuzuri la individualizarea pedepselor nu este cea mai optimă în special fiind privită prin spiritul politicii punitive ale statului.

Or, în conformitate cu art.75 CP, individualizarea judiciară a pedepsei este realizată de către instanța de judecată și constă în stabilirea și aplicarea pedepsei prevăzute de sancțiune, pentru infracțiunea săvârșită, în funcție de gravitatea infracțiunii săvârșite, de personalitatea infractorului, de împrejurările concrete în care s-a comis infracțiunea.

De menționat că, pedepsele stabilite de instanța de judecată trebuie să fie nu numai legale, în sensul de respectare a cadrului legal de individualizare judiciară, dar și juste, adică să se respecte criteriul proporționalității, care presupune stabilirea quantumului pedepsei în funcție de gravitatea infracțiunii și vinovăția autorului. În același timp, trebuie să fie respectată prevederea art.61 CP, conform căruia, pedeapsa care se aplică urmează să își atingă scopul de restabilire a echității sociale și de prevenire a săvârșirii noilor infracțiuni de către alte persoane.

De evidențiat că, conform art.4 a Directivei 2011/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 aprilie 2011 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia, precum și de înlocuire a Deciziei-cadru 2002/629/JAI a Consiliului stipulează că infracțiunile de trafic de ființe umane sunt pasibile de a fi pedepsite cu pedeapsa închisorii cu maximum de cel puțin 5 ani (art. 165 alin.(1) din Codul penal al Republicii Moldova prevede maximum de 12 ani închisoare) și în forma agravantă cu pedeapsa închisorii, cu maximum de cel puțin 10 ani (art. 165 alin.(2) și (3) din Codul penal al Republicii Moldova prevede maximum de 15 ani închisoare și respectiv 20 de ani.).

Reieșind din constatările enunțate, urmează a fi echilibrate și ajustate sancțiunile pentru infracțiunile de trafic de ființe umane pentru a facilita individualizarea pedepselor.

Infracțiunile militare

Printre valorile sociale fundamentale ocrotite de dreptul penal, un loc de seamă îl ocupă capacitatea de apărare a țării, garanție importantă pentru attributele fundamentale ale statului: unitatea, suveranitatea, independența și indivizibilitatea acestuia.

Capacitatea de apărare a țării este condiționată de existența Forțelor Armate, de ordinea și disciplina care trebuie să domine în cadrul acestora, de îndeplinirea întocmai a îndatoririlor ce revin tuturor cetățenilor în legătură cu apărarea patriei, și mai ales a militarilor din Forțele Armate.

Realitatea din ultima perioadă, ne-a determinat să revedem normele penale în domeniu și să reevaluăm atât gradul prejudiciabil al acestor infracțiuni, cât și pedepsele aplicabile.

Infracțiunile din domeniul militar au un caracter diferit și se manifestă independent una de alta și, deși, pare că au același obiect juridic, totuși diferă de la o categorie la alta. La fel și valorile sociale la care atentează au o dinamică și un randament diferit. Categoriile de infracțiuni sunt specifice de la o țară la alta, corespunzător și legislația fiecărui stat are reglementări tipice fiecărei categorii în parte. Nu toate categoriile de infracțiuni militare atentează la unele și aceleași valori sociale și **nici gradul de pericol social nu este identic.**

De către Procuratura Generală fost generalizată practica de aplicare a pedepselor în cazul săvârșirii infracțiunilor militare. Astfel, este de menționat că, în anul **2019** au fost pornite **85 cauze penale** din categoriile abordate, 74 fiind infracțiuni militare și 11 de drept comun, întâietatea o dețin infracțiunile comise de militarii Armatei Naționale - 60 cazuri și Trupele de Carabinieri cu 20 cazuri. Alte cinci infracțiuni au fost comise de colaboratorii atestați ai Autorității Naționale a Penitenciarelor.

Prevalează infracțiunile de dezertare (*art.371 din Codul penal*) -35 cazuri, încălcările regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari (*art.369 din Codul penal*) - 20 cazuri și actele de violență săvârșite asupra militarului (*art.368 din Codul penal*) - 17 cazuri.

În anul **2020** procurorii au instrumentat **62 cauze penale**, dintre care 36 au fost expediate cu rechizitoriu în instanța de judecată, 3 au fost clasate, iar restul sunt în proces de instrumentare.

Din categoria infracțiunilor militare, continuă să predomine cele de încălcare a regulilor statutare cu privire la relațiile dintre militari și acte de violență săvârșite asupra militarului - 18 crime și de dezertare - 11 crime. Astfel, se constată că, majoritatea infracțiunilor militare sunt de dezertare, iar prin modificările propuse se urmărește transpunerea unor infracțiuni militare care nu prezintă pericol sporit în Codul contravențional.

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Pornind de la această stare de lucruri, dar și în vederea îmbunătățirii cadrului legal existent se propune modificarea normelor din Codul penal. Prevederile proiectului sunt structurate în următoarele compartimente.

1. Cu privire la partea generală:

I. Extinderea aplicabilității alternativelor la pedeapsa cu închisoarea pentru toate categoriile de infracțiuni

Proiectul vine să propună reglementarea unei norme-principiu, la **art. 75** din Codul penal, conform căreia, la stabilirea pedepsei penale, instanța de judecată urmează să examineze prioritar și să motiveze corespunzător posibilitatea și oportunitatea reducerii pedepsei cu închisoarea și să extindă aplicarea pedepselor și măsurilor alternative. Cu toate că legislația penală a Republicii Moldova în partea ce ține de motivările pentru pronunțarea sentințelor este în concordanță cu politicile moderne și umane privind criminalitatea, lipsește un accent pe reducerea utilizării pedepsei cu închisoarea și extinderea utilizării sancțiunilor și a măsurilor alternative. Prin urmare, considerăm judicios operarea unor modificări în acest sens.

Subsidiar, o altă măsură care se propune a fi revizuită în contextul acestei recomandări este măsură reglementată la **art. 92** din Codul penal – înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă. Sensul amendamentelor propuse este de a institui aplicabilitatea acestei măsuri și pentru persoanele condamnate pentru infracțiuni deosebit grave și excepțional de grave, cu condiția executării efective de către acestea a trei pătrimi din termenul de pedeapsă. Astfel, se consideră proporțional ca, dacă legiuitorul admite liberarea, în general, de pedeapsă înainte de termen pentru persoanele care își ispășesc pedeapsa pentru o infracțiune deosebit de gravă și excepțional de gravă, cu atât mai mult, aceste persoane pot să beneficieze de înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o altă pedeapsă mai blândă. Or, dacă, cu adevărat, în anumite circumstanțe legate de persoana condamnatului, acesta poate beneficia de liberarea condiționată de liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen, cu atât mai mult, respectiva persoană poate beneficia de înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă, cu condiția ca, în ambele cazuri, să fi executat efectiv cel puțin trei pătrimi din pedeapsa aplicată. Totodată, în proiect se intervine la art. 92 cu completarea unui alineat nou care prevede că în privința persoanelor care execută pedeapsa detențiunii pe viață înlocuirea părții neexecutate a pedepsei cu o pedeapsă mai blândă poate fi aplicată numai după ce condamnatul a executat efectiv cel puțin 30 de ani de închisoare, fără a se lua în calcul compensarea privilegiată a zilelor de muncă, similar aplicării liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen.

Subsecvent, proiectul vizează abrogarea **art. 24** în vederea admiterii posibilității de liberare a răspunderii penale a persoanelor care au săvârșit o infracțiune produsă de alcool sau de alte substanțe. Or, Capitolul VI din Codul penal prevede expres cazurile și condițiile care trebuie întrunite pentru ca persoana care a săvârșit o infracțiune să poată fi liberată de răspunderea penală. Mai mult ca atât, la individualizarea pedepsei, instanța urmează să țină cont de circumstanțele care atenuează sau agravează răspunderea, iar săvârșirea infracțiunii de către o persoană în stare de ebrietate este prevăzută expres în Codul penal ca fiind o circumstanță agravantă.

II. Modificarea termenului de prescripție a răspunderii penale pentru infracțiunile ușoare

Prin proiectul de lege se propune modificarea prevederii normative instituite la art. 60 alin. (1) lit. a) din Codul penal prin substituirea termenului de prescripție de „2 ani” cu termenul de „3 ani” de la data săvârșirii infracțiunii ușoare. Această modificarea ar avea un rezultat pozitiv asupra examinării altor cauze penale, în care deși sunt cercetate infracțiuni ușoare, investigațiile sunt complexe și necesită timp mai îndelungat (efectuarea expertizelor, contestarea de către învinuit a actului administrativ al SFS etc.).

La fel termenul de prescripție de 2 ani, deseori este unul insuficient pentru tragerea la răspundere penală a făptuitorilor care au comis infracțiuni ușoare din motivul tergiversării examinării cauzei (la faza de urmărire penală și judecată – instanța de fond și Curtea de Apel) de către părțile în proces.

În acest context, examinarea problematicii abordate prin prisma dreptului comparat, denotă faptul că, potrivit art. 154 alin. (1) lit. e) din noul Cod penal al României „Termenele de prescripție a răspunderii penale sunt: e) 3 ani când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii care nu depășește un an sau amenda.”.

III. Obligativitatea participării la programe probaționale a minorului condamnat cu suspendarea condiționată a executării pedepsei

Având în vedere că în sistemul de probațiune se desfășoară programe probaționale de corecție a comportamentului social care constau în modificarea comportamentului, viziunilor și capacităților care au condus la săvârșirea infracțiunii și programe de reintegrare socială care constau în redobândirea capacităților de a soluționa problemele vieții sociale cotidiene. Programele probaționale în privința subiecților probațiunii se derulează de către biroul de probațiune, după aplicarea de către instanța de judecată a obligației „să participe la programe probaționale ”.

Potrivit art. 13 al Legii nr.8/2008 cu privire la probațiune „probațiunea juvenilă se desfășoară (inîndu-se cont de obligativitatea respectării interesului superior al copilului și de scopul protecției temporare a copilului aflat în dificultate, al resocializării și al reintegrării lui în familia biologică sau adoptivă. în casă de copii de tip familial, precum și în comunitate ”.

În evidența Inspectoratului Național de Probațiune, anual, sunt aproximativ 300 de minori condamnați la pedepse neprivative de libertate. Rata de aplicare, de către instanțele judecătorești, a programelor probaționale în privința minorilor, în conformitate cu art. 90 alin. (6) CP al RM, este foarte scăzută. Pe parcursul anului 2020 au fost aplicate programe probaționale pentru 28 minori condamnați cu suspendare.

Prin urmare, în vederea implementării unui concept de justiție juvenilă pentru o abordare sistemică, cu accept pe copiii în conflict cu legea, merit să prevină delincvența juvenilă, Inspectoratul Național de Probațiune derulează un proiect pilot de activitate a Centrului de asistență și consiliere pentru beneficiarii probațiunii.

Problema vizată derivă din necesitatea asigurării calitative a procesului de reintegrare socială a subiecților de probațiune care nu este abordat ca un proces complex. Din acest motiv, eforturile de resocializare depuse de fiecare instituție aparte nu au un rezultat scontat, întrucât procesul adesea nu este coordonat, eficient și coerent apărând o ruptură ce ne pune în imposibilitate de a asigura continuitatea măsurilor și acțiunilor întreprinse de fiecare instituție a statului în parte sau a societății civile. Astfel, în contextul celor expuse supra, se propune operarea modificărilor la **art. 90 alin. (6¹)**.

IV. Excluderea femeilor de la interdicția aplicării acestora pedeapsa detențiunii pe viață

În vederea constatării existenței unei justificări obiective și rezonabile, precizăm că instrumentele internaționale prevăd că toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Cu toate acestea Convenția ONU asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei la art. 4 alin. (1) prevede că statele părți ar putea adopta anumite măsuri temporare speciale, menite să accelereze instaurarea egalității în fapt între bărbați și femei, dar că acestea nu trebuie să aibă drept consecință menținerea unor norme inegale sau diferențiate și ele ar trebui să fie abrogate de îndată ce au fost realizate obiectivele în materie de egalitate de șanse și tratament. Excluderea femeilor de la aplicarea detențiunii pe viață nu poate fi considerată o măsură pozitivă, deoarece nu există un obiectiv legat de oportunitatea de șanse sau egalitatea de tratament.

Cât privește diferența de tratament a bărbaților față de femei în legătură cu ocrotirea maternității, admisă de art.4 alin.(2) al Convenției asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, Comitetul ONU pentru eliminarea discriminării față de femei a menționat în Recomandarea generală nr. 25 că această diferențiere vizează doar aspectul biologic. Astfel, este justificată, în baza art. 4 alin.(2) din Convenția ONU asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, diferența de tratament, având la bază aspectele biologice, dar nu și cea bazată pe „rolul social” al femeii percepute ca mamă. Mai mult decât atât, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a respins în mai multe cauze argumentele fondate pe paternalism și pe percepția că femeile ar fi mai „vulnerabile” decât bărbații și ar avea nevoie de protecție. În lumina celor expuse, nu considerăm justificat excluderea femeilor de la pedeapsa detențiunii pe viață și prin urmare aplicarea tratamentului diferențiat.

2. Cu privire la partea specială:

1. În partea ce ține de executarea Hotărârilor Curții Constituționale cu privire la prevederile art. 327-329 din Codul penal

Proiectul de lege urmărește aducerea normelor penale prevăzute de art.327-329 din Codul penal, în corespundere cu raționamentele expuse în hotărârile Curții Constituționale nr. 22 din 27 iunie 2017; nr. 33 din 7 decembrie 2017; nr. 22 din 1 octombrie 2018, și nr. 24 din 17 octombrie 2019, privind declararea neconstituțională a unor prevederi din articolele menționate.

Infrațiunile prevăzute la art.327-329 CP, constituie fapte prejudiciabile care aduc atingere activității de serviciu în sfera publică, dar care nu sunt legate nemijlocit de corupție, având menirea de a proteja în plan principal, bunul mers al activității serviciului, în care persoana publică și persoana cu funcție de demnitate publică își desfășoară activitatea, prin îndeplinirea atribuțiilor de serviciu cu responsabilitate, competență, eficiență, promptitudine și corectitudine, fără abuzuri și excese, cât și apărarea intereselor publice, a drepturilor și intereselor legale ale persoanei fizice sau ale persoanei juridice.

Prin **Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 7 decembrie 2017**, instanța de contencios constituțional a declarat neconstituțional textul „ *intereselor publice sau* ” din alineatul (1) al articolului 327 [...] din Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002.

In hotărârea sa, Curtea *inter alia* a statuat că **legea penală în ansamblu, prin întregul său conținut, are drept scop protejarea interesului public, care se particularizează prin identificarea unor valori juridice concret determinate.**

Astfel, Curtea a apreciat faptul că abuzul de putere sau abuzul de serviciu este o infracțiune de rezultat (materială), astfel încât consumarea ei este legată, în mod obligatoriu, de producerea unor consecințe prejudiciabile, și anume: „cauzarea daunelor în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice”.

Respectiv, a constatat că destinatarul legii care este învinuit de faptul că prin acțiunile sale infracționale a cauzat daune în proporții considerabile „intereselor publice”, în sensul art. 327 alin. (1) din Codul penal, **este privat de posibilitatea de a determina fără echivoc urmările prejudiciabile concrete ale acțiunilor incriminate.**

A reținut astfel Curtea că, utilizarea în art.327 alin. (1) din Codul penal a noțiunii „ *intereselor publice*”, care constituie o noțiune generică, ce nu poate fi definită, încalcă articolele 1 alin. (3) și 22 din Constituție [principiul legalității incriminării și pedepsei penale], precum și articolul 23 din Constituție [calitatea legii penale].”.

Criticat de către Curte a fost și textul „*folosirea [...] situației de serviciu*”.

Astfel, raportând prevederile art. 327 alin. (1) din Codul penal, la prevederile articolului 19 din Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției, Curtea a observat că legiuitorul nu a specificat în elementul material al infracțiunii de abuz de putere sau abuz de serviciu acțiunea de „**încălcarea a legii**”, rezumându-se doar la textul „*folosirea [...] situației de serviciu*”.

Astfel, în timp ce abuzul de funcții în sensul articolului 19 din Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției prevede atragerea la răspundere penală pentru **îndeplinirea sau abținerea de la îndeplinirea unui act cu încălcarea legii**, abuzul de putere sau abuzul de serviciu în sensul articolului 327 alin. (1) din Codul penal nu stabilește în mod expres asemenea cerință.

Curtea a reținut că textul „*un act cu încălcarea legii*” din art. 19 din Convenția menționată reprezintă un element al infracțiunii care este legat nemijlocit de intensitatea încălcării atribuțiilor de serviciu, pe când din cuprinsul elementului material al infracțiunii de abuz de putere sau abuz de serviciu nu pot fi desprinse asemenea particularități.

Curtea a constatat că elementul material al infracțiunii cuprinse la art.327 din Codul penal se rezumă, în esență, la o formulare generală, care sancționează orice încălcare a atribuțiilor de serviciu săvârșită de persoanele publice, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice

Astfel, a reținut Curtea că **elementul material** al infracțiunii de abuz de putere sau abuz de serviciu este expus într-o formulă extrem de **vagă**, încât atât organele judiciare care au misiunea de a interpreta și aplica legea, cât și destinatarii legii nu pot anticipa încălcarea **căror atribuții de serviciu pot determina atragerea la răspundere penală**, or, norma penală nu indică la care prevedere normativă trebuie raportate dispozițiile criticate.

Pentru aceste considerente, Curtea a reiterat că **legea penală are repercusiunile cele mai dure comparativ cu alte legi sancționatoare**, ea incriminează faptele cele mai prejudiciabile, respectiv, **norma penală trebuie să dispună de o claritate desăvârșită pentru toate elementele componentei infracțiunii în cazul normelor din partea specială a legii penale (HCC nr. 14 din 27 mai 2014, § 83).**

Potrivit art. 19 din Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției, adoptată la New York la 31 octombrie 2003, semnată de Republica Moldova la 28 septembrie 2004, ratificată prin Legea Nr. 158 din 06.07.2007:

„Fiecare stat parte are în vedere să adopte măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc a fi necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, în cazul în care actele au fost săvârșite cu intenție, faptei unui agent public de a abuza de funcțiile

sau de postul său, adică de a îndeplini ori de a se abține să îndeplinească, în exercițiul funcțiilor sale, un act cu încălcarea legii, cu scopul de a obține un folos necuvenit pentru sine sau pentru altă persoană sau entitate."

Potrivit conținutului Raportului privind relația dintre responsabilitatea ministerială politică și cea penală adoptat de Comisia de la Veneția în cea de-a 94-a sesiune plenară CDL-AD (2013) 001-e (Veneția, 8-9 martie 2013):

Comisia de la Veneția a constatat că prevederi penale care interzic „abuzul în serviciu”, „folosirea inadecvată a puterilor” și „abuzul de putere” sau infracțiunile similare se găsesc în numeroase sisteme juridice europene.

Comisia de la Veneția a menționat că poate exista o necesitate în asemenea clauze generale, în același timp subliniind că asemenea prevederi penale generale sunt foarte problematică, atât, cu privire la cerințele calitative ale art.7 al Convenției Europene, cât și la alte cerințe fundamentale conform principiului statului de drept, precum previzibilitatea și securitatea juridică, și a relevat de asemenea, că acestea sunt în mod special vulnerabile la manevre politice abuzive.

Comisia de la Veneția a recomandat ca prevederile penale naționale cu privire la „abuzul în serviciu”, „abuz de putere” și expresii similare să fie interpretate în **sens restrâns** și aplicate cu un grad înalt de prudență, astfel încât să poată fi invocate numai în cazuri în care fapta este de natură **gravă**, cum ar fi, spre exemplu, infracțiuni grave împotriva proceselor democratice naționale, încălcarea drepturilor fundamentale, subminarea imparțialității administrației publice ș.a.m.d..

În același timp, invocând jurisprudența Curții Europene în cauza *Liivik v. Estonia* (hotărârea din 25 iunie 2009), Comisia de la Veneția a menționat că dispozițiile care incriminează abuzul în serviciu, precum și interpretarea acestora, sunt moștenite din fostul sistem legal sovietic, iar autoritățile naționale se confruntă cu sarcina dificilă a aplicării acestor norme juridice în noul context al economiei de piață.

Sintetizând recomandările enunțate de Comisia de la Veneția, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a adoptat, la 28 iunie 2013, la cea de-a 27-a întâlnire, Rezoluția nr. 1950 (2013), în care invită organismele legislative ale acelor state ale căror reglementări penale includ încă prevederi largi referitoare la „abuzul de serviciu” să ia în considerare **abrogarea sau reformularea unor astfel de dispoziții**, în scopul de a limita domeniul lor de aplicare, în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția.

Prin urmare, în lumina celor enunțate *supra*, se atestă necesitatea modificării art.327 alin.(1) din Codul penal, cu formularea acestuia în următoarea redactare: „îndeplinirea sau abținerea de la îndeplinirea în exercițiul funcției, de către o persoană publică, a unei acțiuni cu încălcarea legii, dacă aceasta s-a soldat cu vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății persoanei, sau cu cauzarea daunelor drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, ce depășesc un salariu

mediu lunar pe economie prognozat, stabilit prin hotărâre de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei"

Subsidiar, la alineatul (2), lit.c) textul „soldată cu urmări grave" urmează să se substituie cu textul „soldată cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;" , iar la alineatul (2), după litera c) să fie introdusă litera d) cu următorul cuprins:

„d) soldată cu daune în proporții mari;"

Aceste modificări, în particular prevăzute la alin.(2) lit.c) și d) sunt fundamentate pe o interpretare sistemică și teleologică a legii penale, avînd ca scop acoperirea relațiilor sociale cu privire la buna desfășurare a activității de serviciu în sfera publică, *inter alia* susținute de practica judiciară și literatura de specialitate.

Subsidiar, se propune completarea articolului cu un alineat nou: „(4) Acțiunile prevăzute la alin.(1)-(3) care au cauzat:

a) decesul unei persoane;

b) daune în proporții deosebit de mari;

se pedepsește închisoare de la 5 la 10 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani."

Această completare are drept scop acoperirea juridică a relațiilor sociale și incriminarea celor mai grave urmări prejudiciabile ce pot rezulta în urma comiterii infrațiunii prevăzute la art.327 din Codul penal.

Cu privire la modificările prevederilor art.328 din Codul penal, menționăm următoarele:

La 27 iunie 2017 Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 22 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 328 alineatul (1) din Codul penal al Republicii Moldova nr. nr. 985-XV din 18 aprilie 2002.

Prin această Hotărâre, Curtea a declarat neconstituțional textul „**intereselor publice sau**" din alineatul (1) al articolului 328 din Codul penal și a recunoscut constituțional textul „dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile [...] drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice".

Curtea a observat că art. 328 alin. (1) din Codul penal, prevăzând o infracțiune materială, include „interesul public" în urmările prejudiciabile ale acesteia, însă norma de trimitere (art. 126 alin.(2) din același cod), în temeiul căreia se evaluează *in concreto* prejudiciul cauzat în fiecare caz, nu stabilește *expressis verbis* interesul public ca valoare socială care poate fi determinată și nici nu indică criteriile de evaluare a acesteia.

În speță, Curtea a subliniat că lipsa unor prevederi pentru evaluarea caracterului considerabil al urmărilor prejudiciabile cauzate intereselor publice deschide un teren larg arbitrarului, existând riscul ca acțiunile persoanei publice care

depășesc limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, **indiferent de gravitatea faptei săvârșite, să cadă sub incidența normei penale.**

Astfel, Curtea a menționat că atribuirea unor fapte infracționale concrete ca prejudiciind „interesul public”, în abstracto, nu poate satisface cerința de claritate și previzibilitate și totodată constituie o interpretare a legii penale extensivă și defavorabilă persoanei.

Cu privire la claritatea noțiunii „daune considerabile”, deși Curtea a declarat-o constituțională, a constatat necesitatea interpretării sistemice a prevederilor art. 126 alin.(2) și art. 126 alin. (1) și (1¹) din Codul penal, indicând faptul că daunele care se înscriu în limitele dintre daunele în proporții mici și daunele în proporții mari urmează a fi încadrate, **după caz**, ca fiind esențiale sau considerabile.

Aici observăm că legiuitorul a instituit la art. 126 alin. (2) din Codul penal criterii subiective de delimitare între daune „considerabile” și daune „esențiale”, care se apreciază doar în funcție de însemnătatea bunurilor pentru victimă și alte circumstanțe care influențează starea sa materială.

Având în vedere faptul că noțiunea „interes public” se regăsește în mai multe componente de infracțiuni și contravenții, a fost subliniată necesitatea efectuării modificării de rigoare cu luarea în considerare a raționamentelor expuse în hotărârea Curții.

Prin **Hotărârea nr. 22 din 1 octombrie 2018**, Curtea Constituțională a declarat neconstituțional și articolul 328 alineatul (3) litera d) din Codul penal al Republicii Moldova.

Curtea a reținut că nu există niciun text normativ care ar defini noțiunea de „urmări grave”, utilizată în articolul 328 alin. (3) lit. d) din Codul penal. De asemenea, a determinat că legea nu stabilește niciun criteriu material care să cuantifice gravitatea acestei urmări prejudiciabile.

Astfel, există riscul ca o urmare să fie catalogată drept gravă în baza unor criterii arbitrare și discreționare de către cei care au competența aplicării legii penale.

Rezumând, Curtea a conchis că prevederile articolului 328 alin. (3) lit. d) din Codul penal sunt formulate de o manieră imprecisă și neclară și le conferă autorităților care le aplică o marjă excesivă de discreție. Prin urmare, ele nu îndeplinesc standardul calității legii penale, fiind contrare articolelor 1 alin. (3) și 22, coroborate cu articolul 23 alin. (2) din Constituție.

Totuși, Curtea a menționat că, deși a constatat neconstituționalitatea articolului 328 alin. (3) lit. d) din Codul penal, acest fapt nu împiedică Parlamentul să precizeze întinderea și conținutul acestei agravante.

Astfel, aceste prevederi ar putea fi modificate în vederea stabilirii în mod expres și cu exactitate a urmărilor care pot fi calificate ca „urmări grave” în contextul infracțiunii de exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu.

Respectiv, prin Adresa anexată la Hotărârea nr. 22 din 1 octombrie 2018, Curtea a semnalat Parlamentului că noțiunea de „urmări grave” se regăsește în mai multe articole ale Codului penal și a sugerat modificarea normelor penale în discuție, în conformitate cu principiul legalității incriminării.

Prin urmare, în lumina celor enunțate *supra*, se atestă necesitatea operării modificărilor și asupra conținutului art.328 din Codul penal, în următoarea redactare:

„Articolul 328. Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu

(1) Săvârșirea de către o persoană publică a unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, dacă aceasta s-a soldat cu vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății persoanei sau cu cauzarea daunelor drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, ce depășesc valoric un salariu mediu lunar pe economie prognozat, stabilit prin hotărâre de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 1150 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.

(2) Refuzul neîntemeiat de eliberare a actului permisiv care a condus la restrângerea dreptului de desfășurare a activității de întreprinzător, inclusiv desfășurarea neîntemeiată a unor controale, dacă aceasta a cauzat daune drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, în valoare de cel puțin 10 salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei,

se pedepsește cu amendă de la 1200 la 4000 de unități convenționale sau cu închisoare de până la 6 luni, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 până la 5 ani.

(3) Aceleași acțiuni:

a) săvârșite din interes material, în scopul realizării altor interese personale sau în interesul unei terțe persoane;

b) însoțite de aplicarea armei;

se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 7 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani.

(4) Acțiunile prevăzute la alin.(1), (2) sau (3):

a) săvârșite de o persoană cu funcție de demnitate publică;

b) săvârșite în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale;

c) soldate cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;

d) soldate cu daune în proporții mari;

se pedepsesc cu închisoare de la 6 la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

(5) Acțiunile prevăzute la alin.(1)-(4) care au cauzat:

a) decesul unei persoane;

b) daune în proporții deosebit de mari;

se pedepsește închisoare de la 7 la 12 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani."

Modificările operate sunt fundamentate pe o interpretare sistemică și unitară a legii penale, având ca scop acoperirea relațiilor sociale cu privire la buna desfășurare a activității de serviciu în sfera publică, inter alia susținute de practica judiciară și literatura de specialitate. Subsidiar, fapte similare celor incriminate la alin.(3) lit.a) se atestă și în Codul penal al Poloniei la art.231 (depășirea atribuțiilor de serviciu pentru a obține un beneficiu sau un avantaj personal)

Subsecvent, completarea articolului cu alineatul (5) are drept scop acoperirea juridică a relațiilor sociale și incriminarea celor mai grave urmări prejudiciabile ce pot rezulta în urma comiterii infracțiunii prevăzute la art.328 din Codul penal.

Cu privire la modificările prevederilor art.329 din Codul penal, menționăm următoarele:

Prin **Hotărârea nr. 24 din 17 octombrie 2019**, Curtea Constituțională a declarat neconstituționale următoarele texte din Codul penal: [...] „intereselor publice sau" din articolul 329 alin. (1) din Codul penal, „soldată cu urmări grave" din 327 alin. (2) lit. c), „alte urmări grave" din articolul 329 alin. (2) lit. b).

În hotărâre Curtea a statuat că noțiunea de „interes public" este abstractă și nu asigură identificarea entității căreia îi sunt cauzate daunele în proporții mari [așa cum prevede articolul 329 alin. (1) din Codul penal], adică victima infracțiunii.

În afară de aceasta, Curtea a reținut că expresia „daune în proporții mari drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice și juridice" din articolul 329 alin.(1) din Codul penal protejează toate eventualele victime ale faptei de neglijență în serviciu, avându-se în vedere că persoanele juridice pot fi de drept public sau de drept privat (a se vedea articolul 173 din Codul civil).

Astfel, rezultă în mod rezonabil că eventualele daune materiale cauzate intereselor publice s-ar putea regăsi în categoria daunelor cauzate drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanei juridice de drept public, care gestionează un domeniu de interes public.

În consecință, Curtea a constatat că textul „intereselor publice sau" din articolul 329 alin.(1) din Codul penal complică descrierea infracțiunii de neglijență în serviciu, fiind o sursă de incertitudine juridică.

Subsidiar, Curtea a reținut că nu există repere fixe în legea penală care ar defini noțiunea de „urmări grave" utilizată în articolele 327 alin. (2) lit. c), 329 alin. (2) lit. b) Cod penal.

De asemenea, legea nu stabilește niciun criteriu material care să cuantifice „gravitatea" urmării prejudiciabile. De altfel, calificarea urmărilor infracțiunii ca fiind

„urmări grave” are implicații majore în privința agravării răspunderii penale a făptuitorului.

Totuși, Curtea a menționat că, deși a constatat neconstituționalitatea noțiunii de „urmări grave” conținută de articolele menționate, acest fapt nu împiedică Parlamentul să-i precizeze întinderea și conținutul, astfel încât să asigure o protecție adecvată valorilor sociale ocrotite de legea penală.

În context, a fost constatat că prin Legea nr. 277 din 18 decembrie 2008, Parlamentul a exclus sintagma „urmări grave” din textul unor articole din Codul penal și a substituit-o cu texte clare și previzibile. De exemplu, noțiunea de „urmări grave” de la articolul 215 din Codul penal [răspândirea bolilor epidemice] a fost substituită cu următorul text: vătămarea gravă sau medie a sănătății sau cu decesul persoanei. Modificări similare au intervenit și în textul articolului 197 alin. (2) din Codul penal [distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor].

Curtea nu a putut constata niciun motiv pertinent cu privire la modificarea de către Parlament doar a acestor articole, pentru că raționamentele indicate în Nota informativă erau valabile pentru toate articolele din Codul penal care cuprindeau noțiunea de „urmări grave”.

Prin urmare, în lumina celor enunțate *supra*, se atestă necesitatea efectuării la art.329 din Codul penal, a următoarelor modificări:

Articolul 329:

la alineatul (1), textul „intereselor publice sau” se exclude;

după textul „dacă aceasta a cauzat” se introduce textul „vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății persoanei sau”.

la alineatul (2), după litera a) se introduce litera b) cu următorul cuprins:

„b) daune în proporții deosebit de mari;”

Examinarea normelor de incriminare prevăzute de art.327-329 CP RM, atestă lipsa incriminării acțiunilor infracționale care au cauzat daune în proporții deosebit de mari. Or, potrivit jurisprudenței, deseori se întâlnesc situații când acțiunile de abuz de putere sau abuz în serviciu, exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, cât și neglijența în serviciu, se soldează cu cauzarea daunelor în proporții deosebit de mari. Prin urmare, considerăm necesară completarea art.327 și 328 cu un alineat nou, care să incrimineze urmările prejudiciabile sub formă daune în proporții deosebit de mari, iar la art.329 prin modificarea alin.(2) lit.b) CP RM.

II. Ajustarea cadrului normativ în partea ce ține de infracțiunile de mediu (Capitolul IX din Codul penal)

Operarea modificărilor la Codul penal pe segmentul ce vizează infracțiunile de mediu implică următoarele aspecte:

- a) aplicarea principiului-poluatorul plătește;
- b) introducerea unor reglementări noi;

- c) extinderea pedepselor complementare;
- d) atribuirea caracterului formal infracțiunilor ecologice;

a) Aplicarea principiului – poluatorul plătește.

Prevenirea și repararea daunelor aduse mediului trebuie să se pună în aplicare în conformitate cu principiul „poluatorul plătește” prevăzut de Directiva 2004/35/CE privind răspunderea pentru mediul înconjurător din 21.04.2004, dar și potrivit Legii nr.1540 din 25.02.1998 privind plata pentru poluarea mediului.

Prin urmare, principiul fundamental al prezentei directive ar trebui să fie cel mai potrivit căruia operatorul a cărui activitate a cauzat o daună asupra mediului sau o amenințare iminentă de producere a unei asemenea daune trebuie să răspundă financiar, pentru a-i determina pe operatori să adopte măsuri și să dezvolte practici menite să diminueze riscurile de producere a unor daune asupra mediului, astfel încât să se reducă expunerea la riscurile financiare asociate.

b) Introducerea unor reglementări noi

Evoluția relațiilor sociale, apariția surselor noi de poluare și de cauzare a prejudiciului mediului impune implementarea unei noi inițiative legislative privind incriminarea faptelor care duc la degradarea solului.

Prin instituirea unui nou articol art.227¹ Cod penal, se reglementează distrugerea manifestată prin compactare, excavare, decopertare, erodare sau însușire a solului cu cauzare de daune mari mediului. Instituirea acestei norme va contracara fenomenul degradării stratului de sol fertil, înstrăinarea acestuia, se vor recupera prejudiciile aduse solului, vor fi readuse în circuitul agricol.

c) Extinderea pedepselor complementare.

Pentru a disciplina agenții economice, în funcție de gradul prejudiciabil adus mediului, se propune extinderea pedepselor complementare, inclusiv lichidarea agenților economici.

Menționăm că, pedepsele aplicate persoanelor juridice nu întotdeauna produc efectul scontat. Agentul economic, gestionând resurse financiare, fără mare eforturi se conformează și își prelungește în continuare activitatea poluând mediul.

De regulă, este economic avantajos să se achite amenzi neînsemnate, decât să se investească în edificarea unor sisteme de purificare.

d) Atribuirea caracterului formal material infracțiunilor ecologice.

Sub aspectul laturii obiective, cea mai mare parte din infracțiunile specificate în Capitolul IX a părții speciale a Codului penal sunt infracțiuni materiale.

Într-o asemenea ipoteză, la calificarea infracțiunilor este obligatorie stabilirea legăturii de cauzalitate dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile, care nu întotdeauna pot fi evaluate, deoarece efectele se produc, de regulă, în timp.

Așa cum, majoritatea infracțiunilor ecologice sunt materiale, iar pentru incriminarea acestora este necesară survenirea daunelor regnului animal sau vegetal, resurselor piscicole, silviculturii, actualmente, această condiție este imposibil de realizat deoarece ecosistemele sunt iremediabil afectate sau distruse.

Un aspect important, în viziunea noastră, ține de asigurarea cu norme concrete de drept penal a răspunderii pentru încălcarea prevederilor legislației ecologice. La acest capitol, studiul comparativ denotă o situație confuză.

Astfel, unele acte legislative ce nemijlocit stabilesc răspunderea penală pentru încălcarea lor nu au corespondent în cuprinsul legii penale. Din numărul acestora fac parte: Legea cu privire la Cartea Roșie a Republicii Moldova (art.22), Legea privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului (art.69 alin.1), Legea cu privire la activitatea hidrometeorologică (art.26), Legea pentru ameliorarea prin împădurirea terenurilor degradate (art.13), Legea cu privire la spațiile verzi ale localităților urbane și rurale (art.36).

Prin urmare, în viziunea noastră, capitolul IX al Codului Penal necesită o revizuire în scopul stabilirii răspunderii penale pentru infracțiunile concrete prevăzute de legislație ecologică, și, respectiv, incriminarea unor fapte ilicite pentru care răspunderea penală nu se prevede (de exemplu, în domeniul utilizării hidrocarburilor halogenate care distrug stratul de ozon, securității biologice, produselor modificate genetice), reieșind din eventualul pericol social pe care îl pot prezenta.

Articolul 223. Încălcarea cerințelor de mediu

Conceptele „protecția mediului” și „securitatea ecologică” nu pot fi considerate sinonime. Cu toate acestea între relațiile de protecție a mediului și cele de asigurare a securității ecologice există o legătură strânsă: prin activitățile de protejare a mediului, în general, se asigură și securitatea ecologică a mediului și a omului.

Securitatea ecologică este una dintre componentele de bază care contribuie esențial la asigurarea securității generale a statului și la dezvoltarea durabilă a acestuia.

Securitatea ecologică, în mare măsură, este determinată și de starea componentelor mediului înconjurător. Poluarea resurselor de apă, aerului atmosferic, diminuarea fertilității solului, poluarea transfrontalieră și altele reprezintă un pericol pentru securitatea ecologică. Este deosebit de îngrijorătoare în republică existența riscurilor pentru resursele acvatice, care au o importanță deosebită pentru viața și sănătatea populației, pentru funcționarea ecosistemelor și reprezintă o condiție indiscutabilă pentru dezvoltarea durabilă a economiei țării și securității statului, una dintre resursele naturale importante ale țării supuse riscurilor este solul și subsolul, degradarea și poluarea cărui inuențează securitatea ecologică și calitatea vieții și sănătății populației.

Componenta de infracțiune este materială, ea se consumă din momentul survenirii consecințelor prejudiciabile prevăzute în art. 223 CP și anume: a) mărirea esențială a fondului radioactiv; b) daune sănătății populației; c) pieirea în masă a animalelor; d) alte urmări grave, care de cele mai multe ori este posibil de preîntâmpinat sau de evitat urmare a modificărilor propuse.

De exemplu, a fost proiectată emisia în atmosferă a reziduurilor industriale și în zonă nivelul de radiație s-a ridicat într-atât, încât a poluat sectoarele populate ale

orașului etc. Analiza trendelor de temperatură în ultimul secol a demonstrat o creștere a temperaturii aerului în diferite zone ale Republicii Moldova.

O amenințare a diversității plantelor și animalelor autohtone, în unele cazuri, este influența relațiilor concurente între speciile introduse pe teritoriul republicii, pe de o parte, și speciile din flora și fauna spontană cu o plasticitate scăzută, pe de altă parte. Exemple ale acestor relații de excludere reciprocă între speciile de plante și animale sunt: substituirea prin concurență a speciilor forestiere autohtone de către arțarul american; excluderea treptată a cerbului comun de către cerbul-cu-pete și populația hibridă; excluderea prin concurență a nureii europene de către nurca americană și dihorul-de-pădure etc.

Alte urmări grave se manifestă prin impactul antropic asupra bio-diversității în diferite sectoare social-economice. Cele mai semnificative schimbări ale stării florei și faunei Republicii Moldova s-au produs și se mai produc ca rezultat al impactului antropic direct (vânatul, nimicirea animalelor, colectarea nereglementată a plantelor), precum și indirect (prin distrugerea sau schimbarea habitatelor naturale).

Situația se agravează și din cauza lipsei de cunoștințe ecologice necesare și a iresponsabilității populației, ineficienței pârghiilor legislative și economice, care ar stimula activitățile de protecție a mediului.

Din cauza distrugerii și fragmentării landșafturilor, s-au intensificat și calamitățile naturale. Alte urmări grave pot surveni în urma planificării teritoriale eronate și urbanizării excesive.

Astfel, poluarea mediului cu surse provenite din orașe și centre industriale afectează considerabil ecosistemele râurilor. Deversarea în ele a apelor reziduale provoacă eutrofizarea excesivă a lor cu deformarea ulterioară a componenței specifice a florei și faunei.

Consecințe grave pentru mediul Republicii Moldova cauzează deșeurile, care se acumulează anual în volum de 5,5-6,0 mln. tone. Stocarea nereglementată a deșeurilor, lipsa tehnologiilor moderne de neutralizare, reutilizare, nimicire, înhumare a lor etc. și managementul nesatisfăcător contribuie în continuare la agravarea situației ecologice, a stării sănătății populației și a biodiversității spontane.

Activitatea economică a schimbat esențial structura spațială, componența și particularitățile funcționale ale învelișului vegetal al teritoriului republicii. Activitatea agricolă nechibzuită duce la crearea unor terenuri agricole uniforme imense, cu agroflocenoze omogene, care se caracterizează printr-o diversitate biologică joasă. O asemenea situație, îndeosebi, este caracteristică pentru perioada postbelică de intensificare și specializare a agriculturii.

În altă ordine de idei, problemele principale cu care se confruntă fondul forestier al Republicii Moldova sunt următoarele: gradul insuficient de împădurire; reducerea continuă a biodiversității forestiere; potențialul bioproductiv și ecoprotectiv scăzut al pădurilor. Creșterea în ultimele 4-5 decenii a ponderii culturilor silvice în

fondul forestier a provocat reducerea genofondului speciilor autohtone din cadrul formațiunilor forestiere.

În urma analizei datelor monitoringului forestier, Republica Moldova, alături de unele țări europene ca Belarus, Cehia, Danemarca, Germania ș.a., a fost inclusă în grupul țărilor cu păduri puternic afectate (valoarea procentuală pentru clasele 2-4 de defoliere și decolorare depășește 20%).

Complexul energetic și industria sunt poluanți de proporție ai mediului. Surse majore de poluare a mediului sunt întreprinderile mari, cum ar termocentrala electrică de la Cuciurgan, uzinele metalurgică din Râbnița, de ciment din Rezina, fosta uzină de tractoare și cea chimică din Chișinău etc.

La poluarea bazinelor acvatice cu săruri ale metalelor grele, produse petroliere, fenoli sau detergenți contribuie și industria. Sursele staționare și cele mobile degajă în atmosferă peste 800 mii tone de substanțe poluante. Poluarea mediului cu deșeuri toxice industriale și menajere se răsfrânge negativ asupra biodiversității. Acești poluanți se acumulează în sol și apă, organe și țesuturi, și provoacă diferite dereglări ale funcționalității organismelor vii, biocenozelor, biotipurilor și a ecosistemelor în general.

În domeniul transportului și construcției drumurilor amenințarea biodiversității și populațiilor unor specii de către mijloacele de transport se manifestă prioritar prin dereglarea condițiilor de funcționare a ecosistemelor naturale și nimicirea fizică a animalelor în procesul migrației. Pericolul este mare dacă automagistralele segmentează ariile naturale protejate (spre exemplu, rezervația „Codrii”). Fondul radioactiv natural în Republica Moldova este, de asemenea, determinat de degajările care au loc la centralele termoelectrice și cazangerii, de procesul de producere a materialelor de construcție, de gazele de eșapament ale autovehiculelor, depunerile atmosferice.

În republică pot fi aduse și produse alimentare, articole de confecții, plante medicinale, materiale de construcție etc. din zonele contaminate ale țărilor vecine. În Republica Moldova există cca 340 de întreprinderi și instituții care efectuează diverse lucrări cu surse de radiație ionizante, precum și un centru de depozitare și înhumare a acestor deșeuri.

Prin țară se transportă spre alte state combustibil nuclear, deșeuri și alte surse radioactive care reprezintă un pericol potențial pentru sănătatea populației și pentru mediul înconjurător. Asupra vitalității plantelor și animalelor se răsfrânge negativ și schimbarea regimului hidrologic, poluarea rezervoarelor acvatice.

Ecosistemele forestiere, acvatice și palustre, de stepă și luncă sunt puternic degradate și necesită întreprinderea unor măsuri urgente de restabilire a vitalității lor. Transformările susmenționate pot determina, de asemenea, diminuarea diversității biologice și dispariția unui număr mare de specii de plante și animale. Printre speciile de plante și animale critic periclitare predomină cele caracteristice teritoriilor acvatice și palustre, stepelor și luncilor, masivelor forestiere de vârstă mare. De exemplu, în

ultimii 300 de ani au dispărut de pe teritoriul țării noastre 18 specii de animale. Astfel, în secolul XVII în Moldova erau prezente specii ca zimbrul (*Bison bonasus*), bourul (*Bos primi-genius*), râsul (*Linx linx*), ursul (*Ursus arctos*) ș.a., care mai apoi au dispărut.

În concluzie, modificarea prevederilor articolului ce ține nemijlocit de „*Securitatea de mediu*” este una stringentă și necesară pentru a putea remedia și preîntâmpina situația precară deja existentă la capitolul mediului înconjurător.

Articolul 225. Tăinuirea de date sau prezentarea intenționată de date neautentice despre poluarea mediului

Includerea acestui articol în legislația penală este dictată de agravarea situației ecologice în țară, situație strâns legată de încălcarea cerințelor securității ecologice, de poluarea excesivă a mediului, de poluarea radioactivă, chimică, bacteriologică sau de alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației.

Conform art. 1 al Convenției de la Aarhus, Danemarca, privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului din 25.06.1998: pentru a contribui la protecția drepturilor fiecărei persoane din generația actuală și cea viitoare de a trăi într-un mediu înconjurător prielnic sănătății și bunăstării sale, fiecare stat, Parte la această Convenție, garantează accesul publicului la informație, dreptul acestuia de a participa la procesul adoptării deciziilor și cel de a apela la justiție problemele referitoare la mediu conform prevederilor prezentei Convenții.

Dreptul la informație este un drept fundamental, esențial pentru viața omului, deoarece dezvoltarea materială și spirituală a omului, exercitarea libertăților și, mai ales, a libertăților prin care își exprimă concepțiile, opiniile, implică firesc și posibilitatea de a recepționa date și informații privind viața socială, politică, economică, științifică, culturală.

Putem afirma că dreptul la informația de mediu stă la baza exercitării celorlalte drepturi fundamentale, fiind în corelație strânsă cu ele, deoarece dreptul la informație este indisolubil legat de libera exprimare a opiniilor și libera difuzare a informațiilor.

În opinia Curții Constituționale a Republicii Moldova, dreptul la informație este un drept fundamental al persoanei, deoarece dezvoltarea persoanei în societate, exercitarea libertăților prevăzute de Constituție, inclusiv libertatea gândirii, a opiniei, a creației, a exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil, presupune și posibilitatea de a recepționa informații asupra vieții sociale, politice, economice, științifice, culturale etc.

Dreptul la informație mai dă expresie juridică și accesului persoanei la orice informație de interes public. Conținutul acestui drept cuprinde: dreptul persoanei de a fi informat prompt, corect și clar asupra măsurilor preconizate sau luate de autoritățile publice; accesul liber la sursele de informare politică, științifico-tehnică, socială,

culturală etc.; posibilitatea de a recepționa personal și în condiții bune emisiunile radiofonice și televizate; obligația autorităților publice de a asigura cadrul juridic necesar pentru difuzarea liberă și amplă a informației de orice natură.

Art. 37 alin.(3) al Constituției R. Moldova prevede expres că tănuirea sau falsificarea informațiilor despre factorii ce sunt în detrimentul sănătății oamenilor se interzice prin lege.

Este o prevedere foarte importantă, dacă ținem cont de multiplele cazuri când oficialitățile statelor au tănuit și au falsificat informațiile cu privire la accidente dramatice ce au avut loc la termocentralele nucleare. Cel mai tragic caz, în urma căruia au avut de suferit mii de cetățeni ai R. Moldova este avaria de la Cernobâl din 29 aprilie 1986.

Dreptul la informația de mediu poartă, de asemenea, un caracter complex, dimensiunile sale fiind într-o continuă dezvoltare. Conținutul dreptului la informație cuprinde, în contextul protecției mediului, două aspecte principale, și anume: informarea promptă, corectă și clară a opiniei publice de către autoritățile publice în legătură cu măsurile preconizate și, mai ales, cu cele luate vizând protecția mediului la care se adaugă și accesul liber la sursele de informare publică; posibilitatea persoanei de a recepționa direct și în mod normal emisiunile radiofonice și televizate și obligația autorităților publice de a crea condiții pentru difuzarea informațiilor, inclusiv a structurilor necesare de protecție a mediului, pe de o parte, și informarea autorității publice de către public, pe de altă parte, aspect care presupune o mare receptivitate din partea autorităților publice și, în acest scop, corelarea organizării necesare pentru asigurarea realizării receptivității.

Totodată, pentru a asigura posibilitatea de a-și apăra dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios și sănătos, publicul trebuie să aibă acces la informație.

În afară de prevederea constituțională, reglementările cuprinse în Legea cu privire la protecția mediului înconjurător și în Legea privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător, menționate supra, dreptul la informația de mediu este reglementat de alte acte legislative naționale.

Modificările propuse la capitolul subiectul infracțiunii care este special, adică persoana cu funcții de răspundere, persoana publică sau persoana cu demnitate publică ori persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, sunt relevante pentru acest articol.

Concluzia dată derivă din similitudinea legilor din categoria protecției mediului înconjurător.

Articolul 226. Neîndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor de mediu

La articolul dat ca și la ce precedent, la fel se propune modificarea pentru subiectul infracțiunii și anume, este adăugată ca subiect și persoana publică și persoana cu funcție de demnitate publică.

Totodată, dat fiind faptul că de cele mai multe ori, încălcările de mediu au impact de viitor este relevant de inclus agravante, consecințele survenite ca îmbolnăvirea oamenilor, pierirea animalelor, decesul persoanei din imprudență sau daune în proporții mari.

Articolul 227. Poluarea solului

Menționăm că, împrăștierea pe terenuri agricole a unor ape uzate și a nămolului provenite de la unități industriale, complexe zootehnice stații de epurare fără autorizare, depozitarea pe sol a deșeurilor de producție și menajere, a reziduurilor industriale, a substanțelor chimice, radioactive poate fi incriminată penal doar dacă au fost cauzate daune: sănătății populației, mediului, producției agricole, or acțiunile prevăzute la alin.(1) pot cauza daune în proporții mari solului, care în timp, duc la degradarea ireversibilă a învelișului, iar prejudiciul adus economiei țării de aceste procese este enorm.

Extinderea formelor de săvârșire a infracțiunilor expuse în dispoziția aliniatului 1 este dictată de ajustările intervenite pe parcursul ultimilor ani în legislația privind protecția mediului, inclusiv apariția distincția dintre reguli și metode de gestionare a substanțelor nocive printre care se enumeră și deșeurile, clasificarea cărora este strict clasificată de legea privind deșeurilor, ori potrivit datelor statistice inclusiv cazurile mediatizare în ultimul an. Atestă o creștere necontrolată a terenurilor utilizată drept poligoane pentru deșeurilor și care există în fiecare localitate din țară.

Instituirea alinatlui 1 drept infracțiune formal-materială este dictată de reducerea suprafețelor terenurilor agricole pe țară, diminuarea bunătații și fertilității solului, inclusiv cu impact asupra apelor subterane care potrivit studiilor științifice se observă o reducere a cantității de apă potabilă subterană.

Aceste fapte au survenit urmare a ineficienței sancțiunilor contravenționale și menținerea drept moarte a categoriilor de infracțiuni cu impact de poluare. Deși în practică se identifică cauze de poluare, consecințe de ordin enorm de mari proporții, motivul urmărilor prejudiciabile existente în redacția actuală rămân necontracarate.

Articolul 227¹. Exploatarea ilegală a solului.

Solul este o resursă esențială și foarte complexă a cărei valoare o ignorăm totuși foarte mult. Legislația UE nu abordează toate amenințările în mod cuprinzător, iar unora dintre statele membre le lipsește legislația specifică privind protecția solului.

De mai mulți ani, Comisia Europeană dezvoltă propuneri pentru politica solului.

După componența și fertilitatea naturală, solurile Moldovei fac parte din categoria celor mai valoroase resurse, caracterizându-se și printr-o remarcabilă diversitate, legată de variațiile zonalității orizontale și verticale locale, condițiile climaterice și geologice.

Obiectivul principal al Republicii Moldova este păstrarea pe termen lung a calității învelișului de sol, concomitent cu protecția mediului ambiant. De nivelul calității solurilor depinde în mare măsură productivitatea culturilor agricole,

dezvoltarea sectorului zootehnic, exportul de produse agroalimentare, bunăstarea populației și situația ecologică în țară.

Exploatarea intensivă a resurselor de sol pe plan mondial a condus în ultimele decenii la degradarea accelerată a acestora. Ținând cont de tendințele globale, a ritmurilor de degradare și pierderilor irecuperabile de suprafețe agricole, precum și de dezvoltarea agriculturii, problema menținerii calității învelișului solului pe terenurile agricole devine pentru statul nostru o preocupare strategică de securitate națională

Necesitatea completării codului prin articolul dat, se impune datorită numărului cazurilor enorme de constatare a comerțului stradal de către persoane fizice și juridice a solului fertil, inclusiv, se atestă o extindere suprafețelor decoperțate și a căilor de acces efectuate prin compactare a solului.

Ori potrivit studiilor pedologice a Academiei Științei a Moldovei se constată o scădere semnificativă a fertilității și bonității solului în raport cu studiile anterior efectuate.

Articolul 228. Încălcarea cerințelor de protecție a subsolului.

Analiza implementării prevederilor articolului în cauză denotă că, practic componenta dată de infracțiune este inaplicabilă în practică, pe motiv că survenirea consecințelor prevăzute de latura obiectivă este imposibilă sau foarte dificilă.

Deși, de către Secția investigarea fraudelor contra mediului și intereselor publice s-a dispus pornirea unor cauze penale conform prevederilor art.228 alin.(1) lit.d) Cod penal, nici o cauză penală nu a fost expediată în instanța de judecată conform componenței menționate, fiind recalificate acțiunile persoanelor vinovate conform articolelor 186, 191, 328, 335, 352 Cod penal.

Mai mult, după declararea de către Curtea Constituțională a neconstituționalității sintagmei „urmări grave”, aplicarea normei penale vizate a devenit totalmente inaplicabilă, chiar și la stadiul de pornire a urmăririi penale.

Actualmente, pe rol în instanțele de judecată se află două cauze penale de învinuire a factorilor de decizie ai autorităților administrației publice locale conform art.328 alin.(1) Cod penal, pe faptul depășirii atribuțiilor de serviciu, manifestate prin permisiunea unor agenți economici de a înhuma deșeurile menajere în stratul de substanțe minerale de argilă, fapt care a cauzat prejudiciu mediului înconjurător în proporții deosebit de mari. Corect în cazul dat ar fi fost de calificat conform art.228 Cod penal, deoarece este vorba de încălcarea cerințelor de protecție a substanțelor minerale utile de argilă, însă pe motiv că, consecințele survenite nu pot fi încadrate la lit.a), b), c) sau d), s-a calificat conform art.328 alin.(1) Cod penal.

La fel, sunt multiple cazuri când din start se refuză în pornirea urmăririi penale, deoarece nu se încadrează fapta în componența de infracțiune prevăzută de art.228 Cod penal, deși conform actului de constatare a organelor de mediu se confirmă încălcarea legislației în domeniu și este prezent prejudiciul în proporții deosebit de mari.

Potrivit practicii organelor de protecția mediului și celor de drept, în ultimii ani a crescut semnificativ numărul cazurilor de încălcare a cerințelor de protecție a zăcămintelor minerale de către persoanele fizice, juridice, antreprenori, precum și de către factorii de decizie ai autorităților administrației publice locale.

Din considerentele expuse, considerăm oportun ca alin.(1) al art.228 Cod penal să prevadă drept consecință „prejudiciul cauzat mediului înconjurător în proporții mari”, pentru a delimita de componența contravențională. Sintagma „mediului înconjurător” sau „mediului” este necesară, deoarece conform actelor departamentale, care stau la baza calculării prejudiciului pentru fraudele de mediu, este prevăzut calcularea prejudiciului cauzat mediului și nu altor entități.

Alin.(2) al art.228 Cod penal, va avea agravantele care actualmente fac obiectul alin.(1), circumstanța care va permite intervenirea în cazurile prevăzute de lit.a), b), c) sau d), ce sunt foarte rare, concomitent permițând tragerea la răspundere a persoanelor vinovate de încălcarea cerințelor de protecție a substanțelor minerale utile, care au prejudiciat mediul înconjurător în proporții mari.

Articolul 228¹. Folosirea ilicită a subsolului.

Necesitatea introducerii acestui articol are ca motivație în mare parte același argumente, expuse supra, cu deosebire că, în cazul art.228 Cod penal, este vorba de încălcarea cerințelor de protecție a substanțelor minerale utile, etc., fără extragerea și comercializarea acestora, adică este vorba de cauzarea unui prejudiciu în mare parte mediului înconjurător.

Pe când în cazul componenței prevăzute la art.228¹ Cod penal, sunt reglementate relațiile sociale ce vizează extragerea neautorizată prin deferite metode a substanțelor minerale utile și comercializarea acestora, fapt care cauzează prejudiciu statului în primul rând (costul normativ al substanțelor minerale utile) și mediului înconjurător, care constituie mijloacele financiare și nu numai care sunt necesare de a aduce terenurile degradate de lucrări miniere în situația inițială.

Din lipsa unor reglementări în Codul penal a aspectelor menționate, organul de urmărire penală și procurorii mergeau pe cale incriminării componențelor de infracțiune prevăzute de 186, 191, 328, 335, 352 Cod penal, fiecare aplicându-le diferit pentru unele și aceleași fapte.

La fel, actualmente lipsește și o practică judiciară referitor la cazurile de extragerea neautorizată a substanțelor minerale utile, comisă în proporții mari sau deosebit de mari.

Articolul 229. Poluarea apei.

O problemă acută în Republica Moldova este calitatea nesatisfăcătoare a apei, aspect ce influențează direct sănătatea populației.

Unul din factorii de bază ce afectează puritatea apei potabile sunt deșeurile lichide, care contribuie direct la modificarea calității apelor de suprafață (receptorul) în care sunt evacuate.

Influența asupra apelor receptorului este cu atât mai mare cu cât debitul/volumul receptorului este mai mic. În cazul evacuării apelor uzate în lacuri sau râuri trebuie

ținut cont de faptul că, evacuarea apelor uzate asupra receptorului are și un caracter cumulativ, cantitatea de poluanți evacuată acumulându-se în timp.

Evacuarea de ape uzate în receptorii naturali conduce la degradarea sau distrugerea faunei și/sau florei receptorului, la scăderea cantității de oxigen dizolvat în apa receptorului având efecte negative asupra organismelor ecosistemului acestuia și/sau asupra fenomenului de epurare naturală (autoepurare) care are loc în apa receptorului.

Deși prevederile art.47 din Legea nr.1515 din 16.06.1993 privind protecția mediului înconjurător, obligă agenții economici, indiferent de forma de proprietate, care folosesc resursele acvatice și care evacuează ape uzate să asigure preepurarea apelor reziduale la nivelul standardelor stabilite înainte de deversarea lor în rețeaua de canalizare a localităților, o problemă importantă care există în procesul de epurare a apelor uzate și influențează semnificativ mediul ambiant este lipsa instalațiilor moderne de epurare a apelor reziduale.

Nu se execută la nivel național nici Directiva Parlamentului European nr.2004/35/CE din 21 aprilie 2004, care indică că, prevenirea și repararea daunelor aduse mediului trebuie să se pună în aplicare în conformitate cu principiul „poluatorul plătește”.

Un impact considerabil asupra mediului îl au deșeurile lichide de la întreprinderile producătoare de alcool, care, deși obțin venituri considerabile din vânzările produselor, nu dețin stații de pre epurare și nu execută obligația legală de a aduce cantitatea de substanțe poluante în apele uzate evacuate în sistemele publice de canalizare la concentrația maxim admisibilă, reglementată de pct.13 și pct.25 din Regulamentul privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare și/sau în emisari pentru localitățile urbane și rurale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.950 din 25.12.2013.

Pentru aplicarea sancțiunii penale conform art.229 din Codul penal – poluarea apei – este necesară survenirea daunelor în proporții considerabile regnului animal sau vegetal, resurselor piscicole, silviculturii, agriculturii sau sănătății populației.

Consecințele social periculoase ale infracțiunii în redacția actuală sunt greu de dovedit în cadrul urmăririi penale, or cauzarea daunelor în proporții considerabile regnului animal sau vegetal, resurselor piscicole, silviculturii, agriculturii în condițiile unui ecosistem degradat al bazinelor acvatice din țară, majoritatea având gradul de poluare III și IV este irealizabil.

Mai mult, organele de protecție a mediului nu pot evalua prejudiciul cauzat prin infracțiunea menționată deoarece nu există baza normativă de evaluare a prejudiciului.

Metodica de evaluare a prejudiciului cauzat mediului înconjurător în rezultatul încălcării legislației apelor, aprobată prin Ordinul nr.163 din 07.07.2003 (publicată în Monitorul Oficial nr.208 din 03.10.2003) nu poate evalua prejudiciul cauzat sănătății populației, resurselor piscicole, regnului animal, construcțiilor, fapt prevăzut expres în pct.5 al acesteia.

Asigurarea populației cu apă potabilă constituie unul dintre factorii primordiali ai securității naționale a țării. Apa potabilă este un element necesar pentru activitatea

vitală a populației și calitatea ei influențează sănătatea omului și a animalelor, provocând adeseori diferite maladii.

În Republica Moldova poluarea apei cu azotați, insecticide, ierbicide, poluanți industriali și compuși organici a ajuns la un grad îngrijorător de mare.

Efectele patogene ale poluării apei sunt frecvența mai mare a cancerului de colon, bolilor parazitare cu transmitere digestivă, bolilor epidemice cu transmitere hidrică, intoxicațiilor cu nitrați, hepatită virală A etc.

În astfel de circumstanțe, este absolut irealizabilă probarea în cadrul urmăririi penale a cauzării prejudiciilor sănătății populației ca consecință a poluării apei, or urmările periculoase generate se atestă în timp.

Hotărârea Guvernului nr.950 din 25 noiembrie 2013 pentru aprobarea Regulamentului privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemele de canalizare și/sau în emisare pentru localitățile urbane și rurale, stabilește concentrația maxim admisibilă în apele uzate a substanțelor poluante la deversarea lor în rețeaua publică de canalizare, în stația de epurare sau emisar.

Astfel, depășirea normativelor în cauză este periculoasă pentru ecosistemele bazinelor acvatice.

În context, modificarea normei art. 229 este imperativă.

Articolul 230. Poluarea aerului.

Legislația penală a Federației Ruse (dispoziția art.251 Codul penal „poluarea atmosferei”) și (art. 241 al Codul penal al Republicii Ucraina „poluarea aerului atmosferic”) este asemănătoare cu dispoziția art.230 din Codul penal al Republicii Moldova (poluarea aerului), însă art.251 CP FR și art. 241 CP RU, dispun de agravante, și anume: vătămarea integrității corporale sau a sănătății sau care a provocat decesul persoanei din imprudență.

Consider necesar separarea acestor agravante într-un aliniat nou cu majorarea sancțiunilor.

La fel, și România dispune de cadrul legal care evaluează calitatea aerului înconjurător, acesta fiind reglementat prin Legea nr.104 din 15.06.2011 privind calitatea aerului înconjurător, care transpune Directive Europene. Legea menționată, definește și stabilește obiective pentru calitatea aerului înconjurător destinate să evite și să prevină producerea unor evenimente dăunătoare și să reducă efectele acestora asupra sănătății umane și a mediului, evaluează calitatea aerului înconjurător pe baza unor metode și criterii comune, stabilite la nivel european; definește atribuțiile și responsabilitățile autorităților competente de control.

De menționat că, calitatea aerului are un impact direct asupra sănătății populației, poluarea lui având efecte pe termen scurt care includ infecții ale căilor respiratorii, cum ar fi pneumonia și bronșita, și agravarea condițiilor existente, cum ar fi astmul și emfizemul.

Poluarea aerului poate avea impact asupra speranței de viață, deoarece efectele pe termen lung includ bolile pulmonare și cardiace.

Potrivit informațiilor oficiale, poluarea aerului în Republica Moldova este determinată prioritar de circulația rutieră, cea feroviară și aeriană, de producerea energiei electrice, de încălzirea locuințelor, precum și de activitatea industrială.

Poluarea aerului este generată în special de folosirea energiei și de activitățile de transportare. Urbanizarea, dezvoltarea industriei și a transportului provoacă emisii cu concentrații mari de substanțe poluante în atmosferă, emisii care duc la efecte nocive asupra naturii și a tuturor organismelor vii.

Astfel, un rol important în politica statului trebuie să-l ocupe soluționarea problemelor de mediu, fapt confirmat de articolul 37 din Constituția Republicii Moldova, care garantează dreptul fiecărui cetățean la un mediu înconjurător sănătos.

Acest drept constituțional reprezintă temelia cadrului politico-juridic, de la care pornesc direcțiile strategice din domeniul protecției mediului, utilizării durabile a resurselor naturale, garantarea securității ecologice și integrarea aspectelor de protecție a mediului în politicile sectoriale.

La fel, Constituția Republicii Moldova stabilește în art.34 alin.(1) că „dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit”.

Prin Strategia Națională de Dezvoltare (SND) „Moldova 2020” aprobată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr.166 din 11.07.2012, Republica Moldova s-a obligat să depună toate eforturile necesare pentru asigurarea tranziției spre o dezvoltare economică verde, care promovează principiile dezvoltării durabile și contribuie la reducerea sărăciei, inclusiv prin asigurarea unei guvernări mai bune în domeniul dezvoltării durabile, prin integrarea și fortificarea aspectelor protecției mediului în toate domeniile de dezvoltare social-economică a țării.

Domeniul protecției mediului nu a fost printre prioritățile Guvernului Republicii Moldova și nu s-a regăsit în SND „Moldova 2020”. Analiza priorităților de dezvoltare economică incluse în SND „Moldova 2020” a constatat că doar prioritățile „Investiții publice în infrastructura de drumuri naționale și locale” și „Diminuarea consumului de energie prin sporirea eficienței energetice” reflectă anumite aspecte legate de mediu ce țin de emisiile de substanțe nocive de la consumul carburanților și de emisiile de gaze cu efect de seră, în cazul pierderilor de energie termică.

Printr-o analiză la nivelul ariilor de politici, Cancelaria de Stat, cu suportul ONU, relevă că cele mai mari discrepante se atestă pentru domeniul de politici „Mediu” (Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă), care sunt reflectate destul de slab în SND „Moldova 2020” – 85% și, respectiv, 78% din ținte nu sunt corelate cu SND.

La momentul actual unicul document orientat spre asigurarea calității aerului înconjurător este Strategia de mediu pentru anii 2014-2023, care prevede crearea unui sistem integrat de management al calității aerului și reducerea emisiilor de poluanți în aer cu 30% până în anul 2023. Viziunea strategică a documentului de politică în domeniul mediului este asigurarea unei protecții durabile a mediului prin dezvoltarea unui cadru instituțional și de politici eficiente în domeniu.

Bazele politicii de mediu la etapa de tranziție la economia de piață au fost puse de Legea privind protecția mediului înconjurător, nr.1515-XII din 16.06.1993. Această lege vizează în mod direct securitatea ecologică a populației, utilizarea rațională a resurselor naturale, precum și conservarea naturii și protecția mediului.

Legea privind protecția aerului atmosferic, nr.1422-XIII din 17.12.1997, are drept obiective păstrarea purității și ameliorarea calității aerului atmosferic, prevenirea și reducerea efectelor nocive ale factorilor fizici, chimici, biologici etc.

Legea privind plata pentru poluarea mediului, nr.1540-XIII din 25.02.1998, are drept scop crearea unui sistem economic în care devine neconvenabilă cauzarea oricărui prejudiciu mediului; stipulează mecanismele de limitare a emisiilor în aerul atmosferic prin diferențierea plății pentru diferitele tipuri de poluanți; încurajează introducerea tehnologiilor mai pure, precum și crearea fondurilor ecologice pentru finanțarea investițiilor de mediu.

În Legea cu privire la resursele naturale, nr.1102 din 06.02.1997, sunt stabilite principiile de bază ale gestiunii resurselor naturale prin activitate de reglementare, evidență și control al utilizării și reproducerii lor. Printre principiile de bază sunt stipulate: asigurarea unei folosiri durabile (ce nu duce la degradare) a acestora; prevenirea efectelor negative ale activității economice asupra resurselor naturale.

Legea cu privire la activitatea hidrometeorologică, nr.1536-XIII din 25.02.1998, prevede atribuțiile Serviciului Hidrometeorologic de Stat, care este instituția abilitată la nivel național. Prin intermediul Direcției Monitoring al Calității Mediului acesta efectuează monitoringul sistematic și prognoza operativă a poluării aerului, printre poluanții monitorizați fiind și ozonul troposferic.

Articolul 231. Tăierea ilegală a vegetației forestiere

Semne de întrebare ridică și formularea unor componente de infracțiuni ecologice și stabilirea răspunderii penale concrete. Astfel, analizând prevederile articolelor 231 (tăierea ilicită a vegetației forestiere) și 235 (încălcarea regimului de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat) din Codul Penal, constatăm că în cazul art. 235 crearea pericolului este echivalată cu însuși cauzarea de daune, respectiv subliniindu-se importanța fondului ariilor protejate de stat.

La fel, în cazul art. 231 lipsește pedeapsa cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate (care, după noi, ar trebui reglementată, deoarece subiectul infracțiunii este concretizat). Prezența în primul caz a pedepsei – muncă neremunerată în folosul comunității - poate fi prevăzută și în cel de al doilea caz. La fel, în cazul art. 231 lipsește pedeapsa cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate (care, după noi, ar trebui reglementată, deoarece subiectul infracțiunii este concretizat). Prezența în primul caz a pedepsei – muncă neremunerată în folosul comunității - poate fi prevăzută și în cel de al doilea caz.

Prevederile art. 231 Cod penal reglementează doar acțiunile de tăiere a vegetației, ori ecosistemul pădurii este prejudiciat și prin acțiuni de rupere, scoatere din rădăcini neautorizat a arborilor/arbuștilor.

Norma penală incriminează acțiuni de tăiere a vegetației doar din fond forestier, fără a include spațiile verzi, zonele umede, fondul apelor alte terenuri cu destinație specială de protecție

Articolul 231¹ Diminuarea suprafețelor fondului forestier.

Codul penal reglementează doar tăierea ilegală a vegetației forestiere, fără a incrimina și alte acțiuni care au ca rezultat reducerea masivelor vegetale atât din fond forestier, cât și spații verzi, zone de protecție, sanitare, alte categorii de terenuri cu funcții speciale.

Deseori, utilizarea contrar destinației a terenurilor din categoriile speciale, are drept consecință degradarea lor, sau reducerea suprafețelor cu destinație specială, distrugând ecosistemul. (efectuarea construcțiilor capitale are drept consecință scoaterea iremediabilă a terenului din circuitul lui natural)

Deoarece aceste circumstanțe nu sunt reglementate în Codul penal, procurorii de regulă, pornesc urmărirea penală conform art.352 Cod penal.

III. *Traficul de ființe umane*

Este necesar de remarcat că, deseori, pentru infracțiuni de trafic de ființe umane sunt condamnate foste victime a acestor infracțiuni, împrejurări de care instanțele de judecată țin cont la individualizarea pedepsei însă. ținând cont de normele actuale, posibilitatea instanțelor de a individualiza proporțional pedeapsa cu fapta săvârșită și persoana condamnată este redusă esențial.

Prin reducerea pedepselor pentru infracțiunea prevăzută de art.165 alin.(2) din Codul penal, cea mai răspândită calificare a faptelor penale din numărul infracțiunilor de trafic de ființe umane, din infracțiune deosebit de gravă aceasta, potrivit prevederilor art. 16 din Codul penal va trece în categoria infracțiunilor grave și, respectiv, termenul de prescripție de tragere la răspundere penală se va reduce, potrivit prevederilor art.60 din același Cod de la 20 ani la 15 ani.

În context, modificarea propusă va echilibra amendamentele propuse (de reducere a pedepselor), ținând cont că infracțiunile prevăzute de art.165 și art.206 din Codul penal sunt prevăzute de actele internaționale în special. *Protocolul privind prevenirea, reprimarea pedepsirea traficului de persoane. în special al femeilor și copiilor*, act adițional la *Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate Protocolul de la Palermo din decembrie 2000* (în continuare Protocolul de la Palermo) și *Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane* (în continuare Convenția de la Varșovia), mai mult, normele penale respective sunt destinate să asigure respectarea art.4 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale (în continuare CoEDO) - „Interzicerea sclaviei și muncii forțate”, care învederează preocuparea forului internațional de fenomenul numit și sclavia modernă.

Raționamentele introducerii art.165 din Codul penal în norma prevăzută de art. 107 alin. (3) din Codul penal au fost expuse *supra*.

Mai mult. pe parcursul a 30 de ani de independență a Republicii Moldova au fost adoptate 8 legi privind amnistia, marea majoritate incluzând în sine infracțiuni din categoria celor grave. Astfel, ținând cont de perioada examinării acestor categorii de infracțiuni este foarte probabil ca aceste fapte să fie introduse în ulterioarele legi, fapt care va diminua capacitatea statului la respectarea prevederilor art.2 lit.a) din Protocolul de la Palermo. art.23 pct.1) a Convenției de la Varșovia și implicit art. 4 a CEDO .

Raționamentele introducerii art.206 din Codul penal reiese din art.6 a Convenției de la Varșovia potrivit căroră „*Pentru a descuraja cererea care favorizează toate formele de exploatare a persoanelor, în special a femeilor și copiilor care conduc la trafic, fiecare Parte va adopta sau întări măsuri legislative, administrative, educative*”.

Totodată, norma citată a Convenției de la Varșovia urmează a fi realizată și în concordanță cu art. 19 lit. c) și art. 33 a Convenției de la Lanzarote care nu prevăd excepția prevăzută la art. 165¹ alin. (2) din Codul penal, și anume: „*Persoana care a săvârșit fapta prevăzută la alin. (1) este liberată de răspundere penală în cazul în care a declarat benevol despre comiterea de către alte persoane a infracțiunilor de trafic de ființe umane sau trafic de minori, a ajutat la descoperirea infracțiunilor respective sau a contribuit activ la cercetarea acestor cazuri.*”

Trebuie punctat că, pe parcursul ultimilor 4 ani de către persoane care au săvârșit infracțiuni prevăzute la alin. (1) art. 165¹ din Codul penal nu s-a solicitat să fie liberați pentru că au utilizat produsele și/sau serviciile care constituie rezultatul exploatării în infracțiunile de trafic de copii și astfel norma care a fost menită să genereze identificarea cazurilor de trafic de minori este una ineficientă, iar existența ei doar acordă posibilitatea liberării de răspundere penală celor ce au săvârșit infracțiuni din categoria respectivă.

IV. Infracțiunile militare

Specificul infracțiunilor militare, deci, constă atât în specificul subiectului ei (militar), cât și în specificul obiectului ei de atentare (ordinea stabilită de satisfacere a serviciului militar și disciplina militară).

Doar reieșind din particularitățile subiectului și obiectului infracțiunilor militare, se poate stabili limita dintre infracțiunile militare și toate celelalte infracțiuni de tip comun, acestea fiind criteriile de delimitare a infracțiunilor militare de celelalte infracțiuni.

Noțiunea infracțiunii militare, după cum s-a demonstrat, cuprinde toate cele mai importante și esențiale trăsături ale infracțiunii în general.

Aceasta indică, că esența infracțiunilor militare constă în dirijarea lor contra disciplinei militare și ordinii de satisfacere a serviciului militar, cât și a capacității de luptă a Forțelor Armate.

Pentru a face mai efectivă aplicarea unor sancțiuni față de militarii care au săvârșit fapte prejudiciabile, este necesar de revizuit politica sancționatorie a legislatorului cu privire la pedepsele penale pentru unele infracțiuni militare care nu prezintă pericol sporit, incluzându-le în categoria contravențiilor.

Prin urmare, prin modificările operate se propune transpunerea în Codul contravențional a următoarelor componente de infracțiuni „Neexecutarea intenționată a ordinului șefului militar”, „Insultarea militarului”, „Acte de violență săvârșite asupra militarului”, „Eschivarea de la serviciul militar”. Subsidiar, formele agravante ale infracțiunilor menționate vor fi catalogate drept infracțiuni tip, urmărindu-se în acest sens decriminalizarea Codului penal.

V. Combaterea eficientă a fenomenului de conducere a vehiculului în stare de ebrietate

Securitatea traficului rutier prezintă un interes public major, fapt pentru care asigurarea securității în aspectul dat este o obligație pozitivă a statului.

Unitatea de transport reprezintă o sursă de pericol sporit, conducătorul auto având obligația de a respecta anumite reglementări impuse de autorități întru evitarea riscurilor rezultate din utilizarea autovehiculelor.

Așa cum s-a menționat *supra*, securitatea în transport poate fi asigurată numai prin aplicarea eficientă a unui complex de măsuri.

De remarcat că, ordinea publică și securitatea cetățenilor constituie o prioritate principală a Guvernului, or, Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2020-2023, aprobat prin Hotărârea nr.636 din 11 decembrie 2019, stabilește drept obiectiv prioritar constituirea unei baze pentru o politică de siguranță rutieră eficientă și durabilă, ce include organizarea domeniului siguranței rutiere din punct de vedere strategic și instituțional, crearea unui sistem eficient de management în domeniul siguranței traficului rutier, implementarea sistemelor automatizate de supraveghere și aplicare a amenzilor în traficul rutier, precum și creșterea gradului de conștientizare a siguranței rutiere la nivel național.

De asemenea, reprezintă o prioritate și pentru toate instituțiile statului, în special a organelor de aplicare a legii, activitatea cărora fiind axată pe apropierea de comunitate, pregătirea antiinfracțională a cetățenilor și perfecționarea sistemului de ordine și securitate publică.

Respectiv, tendința organelor de drept de combatere a numărului accidentelor rutiere și faptelor ilicite în domeniul siguranței rutiere este în continuă perfecționare.

În context, menționăm, că în scopul responsabilizării participanților la trafic, în vederea conformării la prevederile normelor de siguranță rutieră, în vederea neadmiterii derogării de la normele stabilite, manifestate inclusiv prin conducerea mijlocului de transport în stare de ebrietate, se impune necesitatea intervenirii la nivel legislativ, de instituire a unui mecanism eficient de combatere a acestui flagel, nu prin criminalizarea societății, care rezidă în proceduri penale de lungă durată, costuri nejustificate (de personal, de timp, financiare etc.), care s-au dovedit a fi ineficiente,

dar prin proceduri simple și timp redus de examinare, punându-se accentul pe aplicarea obligatorie a măsurilor complementare în procedurile contravenționale, care în plan de prevenție sunt mai efective, decât măsurile represive prevăzute de Legea penală.

Această abordare corespunde și principiilor de umanizare a politicii penale a statului, având în același timp și o eficiență mai mare în diminuarea numărului accidentelor rutiere.

Accidentul de circulație rutieră, în sine, deși nu constituie totdeauna o infracțiune, de multe ori, cauzele producerii acestuia constau în nerespectarea prevederilor legale, în special: conducerea mijloacelor de transport sub influența băuturilor alcoolice ori a altor substanțe, ori cu alcoolemie peste limita legală, fapte incriminate la art.264¹ din Codul penal.

Totodată, observăm, că potrivit art.264 din Codul penal, în fiecare caz, de încălcare a regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport, fie ca încălcarea a cauzat din imprudență o vătămare medie a integrității corporale sau a sănătății, fie vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății, fie decesul unei persoane, sau a două sau mai multor persoane, **starea de ebrietate** este prevăzută ca agravantă și, în toate cazurile, se sancționează cu anularea dreptului de a conduce mijloace de transport.

Respectiv, în scopul instituirii unui mecanism punitiv eficient la acest compartiment, prin proiectul de lege se propune, la art.264 în dispoziția alin.(2), alin.(4) și alin.(6), la final, după sintagma „starea de ebrietate”, să fie completat cu textul „, , *sau care nu deține permis de conducere sau care este privată de dreptul de a conduce mijloace de transport*”, circumstanțe care actualmente, se regăsesc în art. 264¹ din Codul penal.

Având în vedere consecințele survenite la art.264 din Codul penal, urmare a încălcării regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport, săvârșită în **stare de ebrietate**, considerăm judicioasă această propunere.

În același timp, dat fiind modificările menționate, propunem excluderea **art. 264¹** din Codul penal și modificarea art.233 din Codul contravențional, prin includerea și *refuzul, împotrivirea sau eschivarea conducătorului mijlocului de transport de la testarea alcoolsopică, de la examenul medical în vederea stabilirii stării de ebrietate și a naturii ei sau de la recoltarea probelor biologice în cadrul acestui examen medical*, precum și aplicarea în fiecare caz obligatoriu a sancțiunii - *anularea dreptului de a conduce mijloace de transport*.

În acest sens, menționăm legislația altor state cum ar fi a Ucrainei (*art.130 Cod contravențional*), a Federației Ruse (*art.12.26 Cod Contravențional*), care reglementează refuzul de a trece examenul medical în calitate de contravenție și nu de infracțiune, reieșind din pericolul social redus al faptei. De remarcat că, în decursul

anului 2019 și pe durata primului semestru al anului 2020 pe această categorie de infracțiuni au fost emise **547** sentințe, dintre care **496** au fost sentințe de condamnare.

Modificările propuse în sancțiunea art.233 din Codul contravențional pun accent pe aplicarea, în fiecare caz obligatoriu, a sancțiunii complementare - *privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport sau anularea acestui drept*, **excluzând din traficul rutier**, în așa mod, persoanele care conduc vehicule în stare de ebrietate alcoolică sau în stare de ebrietate produsă de droguri și/sau de alte substanțe cu efecte similar, fie cu grad minim sau cu grad avansat.

Totodată, propunem și modificarea sancțiunii contravenționale a art.233 din Codul contravențional, prin introducerea sancțiunii alternative - *arestul contravențional pe un termen de până la 15 zile*, care este mai efectiv atât sub aspect preventiv, cât și ca durată a procedurilor, implicarea resurselor umane și financiare, logistice etc.

Totodată, se propune a reglementa în Codul contravențional, similar Codului penal starea de ebrietate, pentru a respecta principiile de individualizare a sancțiunilor în raport cu fapta contravențională săvârșită.

Menționăm, că modificările propuse vor contribui la decriminalizarea socială, vor absolvi statul de cheltuieli de judecată nejustificate, dar, în același timp, va oferi posibilitatea excluderii din circuitul traficului rutier a persoanelor, care conduc vehicolul în stare de ebrietate alcoolică sau în stare de ebrietate produsă de droguri și/sau de alte substanțe cu efecte similare, fără a admite survenirea consecințelor prevăzute la art.264 Cod penal.

De asemenea, se propune dezincriminarea faptei prevăzute de **art.264²** din Codul penal, cu stipularea, corespunzătoare, a răspunderii contravenționale (introducerea în Codul contravențional la art. 233¹) și instituirea unor sancțiuni descurajante, argumentele invocate în cazul art. 264¹ din Codul penal, specificate mai sus, fiind valabile și în acest caz.

VI. Combaterea eficientă a răspândirii virusului SARS-CoV-2

Măsurile existente de combatere a răspândirii virusului SARS-CoV-2 nu și-au atins scopul, societatea confruntând-se cu un val fără precedent de infectări, iar una dintre cauzele care duc la creșterea numărului de infectări - constituie încălcarea de către persoanele fizice și/sau juridice a legislației sanitar-epidemiologice, fapte ilicite care sunt comise inclusiv din motiv că sancțiunile aplicate pentru infracțiunile și contravențiile de referință sunt mici, fiind lipsite astfel de efectul prevenției generale, cât și particulare.

În acest context, întreprinderea de către stat a măsurilor de înăsprire a efectelor coercitive în caz de săvârșire a infracțiunilor și contravențiilor incriminarea cărora intervine spre protecția valorilor și relațiilor sociale cu privire la sănătatea colectivă - sunt inerente.

Prin urmare, înăsprirea sancțiunilor penale și contravenționale au ca scop prevenirea și combaterea comiterii faptelor privind: nerespectarea măsurilor de prevenire sau combatere a bolilor epidemice; nerespectarea prevederilor/măsurilor de profilaxie, prevenire și/sau combatere a bolilor epidemice, precum și a măsurilor de sănătate publică stabilite de autoritățile competente; precum și fraudă informatică.

Corespunzător, înăsprirea sancțiunilor penale și contravenționale reprezintă inter alia unele dintre măsurile necesare pentru a proteja viața și sănătatea persoanelor și sunt justificate întru limitarea progresării și răspândirii virusului SARS-CoV-2 în rândul populației.

În acest sens, se propune majorarea sancțiunilor la **art. 215 alin. (1)**, **art. 260⁵** din Codul penal și **art. 76¹ alin. (1)** din Codul contravențional.

Într-un alt registru, având ca fundament importanța apărării sănătății publice, și utilizarea instrumentelor de vaccinare în vederea prevenirii și combaterii virusului COVID-19, punctăm faptul că una din multiplele acțiuni de sfidare a măsurilor întreprinse de stat, îl constituie faptele de utilizare a certificatelor false de vaccinare împotriva COVID-19.

Astfel, actualmente organele de urmărire penală au pornit urmărirea penală în 94 de cauze penale, având ca obiect de cercetare - falsificarea certificatelor de imunizare contra COVID-19, inclusiv manifestate prin săvârșirea actelor de corupție.

De menționat că, siguranța sistemului de evidență a certificatelor de vaccinare COVID-19 reprezintă un aspect important pentru asigurarea securității naționale, în special în domeniul sănătății publice, deoarece a fost conceput ca un mecanism de prevenire a situațiilor pandemice.

Acțiunile de fraudare a acestui sistem au impact atât la nivel național, fiind periclitată sănătatea populației, cât și la nivel internațional fiind afectată credibilitatea certificatelor de vaccinare, emise de către autoritățile din Republica Moldova.

În acest sens, modificările și completările propuse la Codul penal și Codul contravențional au scopul de a mări sancțiunile pentru infracțiunile și contravențiile din domeniul sanitar-epidemiologic, precum și incriminarea penală a faptelor privind falsificarea certificatelor de vaccinare COVID-19 în format electronic prin introducerea documentului electronic ca o formă a documentelor pentru falsificarea cărora survine răspunderea prevăzută de **art. 361** din Codul penal.

VII. Reglementări privind asigurarea securității de stat

Prin proiect se propune ajustarea cadrului normativ în vigoare, în domeniul asigurării securității de stat, la situația operativă reală pe palierul combaterii riscurilor și amenințărilor, generate de acțiunile informativsubversive ale serviciilor speciale străine în raport cu Republica Moldova.

Analiza de profil a practicii de implementare a cadrului legislativ actual a demonstrat existența unei serii de probleme privind aplicarea reglementărilor legislative pe segmentul menționat.

Evaluarea procesului de aplicare a normelor actuale, cum ar fi art. 337 Cod penal (Trădare de Patrie) și art. 338 Cod penal (Spionajul), a scos în evidență lipsa normelor penale ce ar incrimina fapte conexe acestor infracțiuni.

Totodată, acțiunea acestor norme este foarte restrânsă și nu cuprinde toate trăsăturile esențiale ale faptelor infracționale, ce atentează la securitatea statului. Un alt subiect îl reprezintă combaterea activităților informativ-subversive ale exponenților unor entități neconstituționale, care nu pot fi calificate drept „*un stat străin*” în sensul prevederilor articolelor 337 și 338 Cod penal.

La etapa actuală așa numit „mgb al rmn” reprezintă o structură centralizată, bine organizată în subdiviziuni operative, de suport și speciale de intervenție, organe teritoriale și organe subordonate, care desfășoară activitate ilegală de informații și contrainformații, care desfășoară activități atât în interesul său, cât și a altui stat.

Formele, metodele și tactica acestor acțiuni sunt caracteristice unui serviciu special clasic.

Imperfecțiunea legislației actuale împiedică utilizarea efectivă a instrumentelor legale și funcționale pentru documentarea, prevenirea și contracararea acestor acțiuni.

În acest context propunem completarea Codului penal cu un șir de articole noi, cât și completarea prevederilor actuale.

La elaborarea propunerilor de modificare a cadrului normativ au fost supuse analizei normele înrudite și practica din legislația altor state.

Prin urmare, se propune completarea codului cu următoarele noțiuni: „Entitate neconstituțională” la **art. 134²³** și „Structură informativă ilegală” la **art. 134²⁴**. Totodată, în contextul raționamentelor expuse supra, atragem atenția asupra completării codului cu mai multe componente de infracțiuni: „**Articolul 338¹. Constituirea unei structuri informative ilegale**”, „**Articolul 338². Complotul împotriva Republicii Moldova**”, „**Articolul 338³. Culegerea neautorizată de informații**”, „**Articolul 352². Neînștiințarea autorităților despre infracțiunile contra statului și securității naționale**”.

VIII. Eficientizarea aplicării pedepsei penale în cazul infracțiunilor de trecere ilegală a frontierei de stat

Potrivit datelor statistice reflectate pe *Portalul național al instanțelor judecătorești*, precum și a informațiilor stocate în *Banca centrală de date a Sistemului informațional integral automatizat de evidență a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni a MAI*, se relevă că, în perioada anilor 2018 — 11 luni ale anului 2020 a fost pornită urmărirea penală în 804 cauze penale pe faptul *trecerii ilegale a frontierei de stat*, dintre care 373 cauze de către Inspectoratul

General al Poliției de Frontieră, Direcția Regională Est. În 424 cauze a fost terminată urmărirea penală, dintre care 221 de către Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, Direcția Regională Est.

Analiza datelor statistice denotă că, majoritatea infracțiunilor investigate și expediate în instanța de judecată sunt comise în partea de Est a Republicii Moldova, iar cauzele penale care au fost expediate în instanța de judecată, pentru examinare în fond, de cele mai multe ori, sunt expediate având anexat solicitarea în scris a învinuitului privind examinarea cauzei penale în lipsa sa. Această stare de lucruri este, în principal, condiționată de mai mulți factori printre care: lipsa locului de trai al făptuitorilor pe teritoriul Republicii Moldova (ex.: cazul în care trecerea ilegală a frontierei de stat este comisă de persoanele din statele Orientului Apropiat, care migrează ilegal în statele vest-europene și folosesc teritoriul Republicii Moldova ca unul de tranzit) sau cazurile în care domiciliul făptuitorului se află în regiunea transnistreană.

În asemenea circumstanțe, este evident că se depun eforturi considerabile și resurse administrative pentru a asigura documentarea infracțiunilor. Cauzele penale sunt definitivate și trimise în instanța de judecată, iar în marea majoritate a cazurilor sunt stabilite pedepse sub formă de amendă, însă o parte substanțială din sentințele pronunțate nu pot fi puse în executare din motivul lipsei, pe teritoriul Moldovei a persoanelor condamnare și imposibilitatea asigurării prezenței în proces.

Analiza cadrului legal existent în partea reglementărilor penale, care incriminează fapta de trecere ilegală a frontierei de stat, precum și practica judiciară existentă, denotă ineficiență în aplicarea fiabilă a pedepselor penale și, în consecință, nu este asigurată prevenția penală generală și specială, iar documentarea acestor fapte prejudiciabile presupune irosire substanțială a resurselor financiare, logistice și de personal.

Altă problemă care apare în cadrul investigării infracțiunilor de categoria respectivă, este atunci când sunt formulate cereri de comisie rogatorie către organele competente ale Ucrainei pentru administrarea probelor utile, partea ucraineană refuză executarea cererilor de asistentă juridică intonațională, invocând că în Ucraina astfel de fapte nu constituie infracțiune, ci sunt contravenții.

Din considerentele enunțate, luând drept reper rigorile principiului oportunității, se constată faptul că menținerea în continuare a faptei de trecere ilegală a frontierei de stat în Codul penal ca infracțiune, în varianta încriminată de *alin.(1) art. 362*, nu se justifică în timp, nu are impact pozitiv asupra contracarării acestui fenomen, nu influențează pedepsirea eficace a făptuitorului și nu asigură realizarea scopului legii penale, ci, dimpotrivă, complică procesul investigativ și implică resurse administrative considerabile.

Proiectul vizează modificarea Codului penal, dar și completarea Codului contravențional, urmărindu-se dezincriminarea faptei prejudiciabile indicate actualmente în **alin.(1) art.362 CP**, cu includerea normei de trecere ilegală a frontierei de stat în normativul contravențional, cu excepția componentei agravante de la **alin.(2) art.362 CP**.

În situația în care această prevedere legală ar constitui o contravenție, procesul de documentare și sancționare a făptuitorului va fi realizat direct în punctul de control de către un singur agent constatator, va reduce cheltuielile administrative, va permite orientarea eforturilor ofițerilor de urmărire penală, a procurorilor și a judecătorilor pe alte aspecte mult mai importante în domeniul prevenirii și combaterii criminalității.

IX. Componențe noi de infracțiuni în vederea protejării identității persoanei

Prin proiect se propune completarea codului cu **art. 177¹** (Uzurpare de identitate) și **art. 177²** (Falsul de identitate). Or, chiar dacă în Republica Moldova a fost instituit cadrul juridic necesar pentru protecția datelor cu caracter personal care are drept sarcină de a proteja dreptul fundamental al persoanei fizice în ceea ce privește viața intimă, familială, privată, la moment normele penale nu incriminează acțiunile sau inacțiunile care au drept sarcină de a uzurpa sau falsifica identitatea unei persoane fizice-inadvertente care sunt opozabile și în raport cu identitatea persoanelor juridice care se utilizează în scopul concurenței nelocale, defăimare, cauzarea pierderilor materiale sau a clienței.

Conform practicii, spre exemplu se întâlnesc următoarele modalități de uzurpare a identității:

- clonarea pozelor pe rețelele de socializare;
- apelarea din locurile de detenție în scopul obținerii prin înșelăciune a beneficiilor materiale;
- clonarea cardurilor bancare;
- introducerea frauduloasă în circuitul rutier a unor autovehicule străine.

Întrucât falsul și uzurparea de identitate constituie o alterare de adevăr care poate avea consecințe grave, deoarece de identitatea persoanelor sunt legate formarea și dezvoltarea unui important ansamblu de relații sociale, considerăm judicios operarea acestor modificări.

3. Cu privire la Codul contravențional:

Decriminalizarea Codului penal prin transpunerea unor componențe de infracțiuni în Codul contravențional

În contextul în care un set de norme de incriminare din Codul penal nu prezintă un pericol social sporit, iar scopul pedepsei poate fi asigurat prin prisma Codului contravențional, întrucât sancțiunile prevăzute pentru această faptă sunt prevăzute și pot fi aplicate inclusiv în baza Codului contravențional, considerăm oportun atribuirea acestora la categoria de contravenții. Or, umanizarea legislației penale și a justiției

penale, și promovarea unui sistem de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului se numără printre prioritățile-cheie ale reformelor din sectorul justiției din Republica Moldova. Astfel, unul dintre cele mai tradiționale instrumente pentru umanizarea legislației penale este reducerea asprimii sancțiunilor și menținerea proporționalității acestora în funcție de scopul urmărit și gravitatea infracțiunii.

În acest sens, infracțiunile de la **art. 199⁵, 201², 204, 213¹, 234, 239², 255, 256, 258, 313, 355, 359, 363** din Codul penal urmează a fi comutate în norme de drept contravențional.

Intrarea în vigoare

Întru executarea Hotărârilor Curții Constituționale nr. 22 și 33 din 2017, 22 din 2018 și 24 din 2019 se propune ca modificările ce materializează punerea în executare a acestora să intre în vigoare la data publicării. Or, în conformitate cu art. 56 alin. (3) din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative* „[i]ntrarea în vigoare a actelor normative poate fi stabilită pentru o altă dată doar în cazul în care se urmărește [...] conformarea cadrului normativ hotărârilor Curții Constituționale [...]”.

4. Fundamentarea economico-financiară

Proiectul nu implică cheltuieli din bugetul de stat.

5. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

Proiectul de lege nu va necesita modificarea altor acte normative.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului

În conformitate cu art. 20 [Etapile principale ale legiferării] din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative*, a fost publicat [Anunț privind inițierea procesului de elaborare a modificărilor la Codul de procedură penală nr. 122/2003](#). Drept urmare, în temeiul Ordinului ministrului justiției nr. 71 din 14 martie 2022 pe platforma ministerului a fost creat un grup de lucru care în perioada martie-iulie 2022 s-a întrunit periodic în ședințe de lucru pentru a analiza și înlătura carențele cadrului normativ existent. Suplimentar, precizăm că au fost solicitări repetate ale ministerului către toate instituțiile interesate de a prezenta propuneri.

În scopul respectării prevederilor *Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional*, proiectul este plasat pe pagina web oficială a Ministerului Justiției www.justice.gov.md, compartimentul *Transparența decizională*, directoriul *Proiecte de acte normative remise spre coordonare* și pe platforma www.particip.gov.md.

Totodată, se impune precizarea că proiectul urmează să parcurgă o primă etapă preliminară de avizare, pentru a putea fi consultat public cu toate autoritățile și persoanele interesate, reținând în acest sens că pe parcursul procesului de promovare, proiectul de lege va cunoaște modificări, inclusiv completări.

Secretar de stat

Veronica MIHAILOV-MORARU